

Jaarwerkprogramma Jeugd 2009

Integraal Toezicht Jeugdzaken is een programmatische samenwerking van:

- Inspectie voor de Gezondheidszorg
- Inspectie van het Onderwijs
- Inspectie jeugdzorg
- Inspectie Openbare Orde en Veiligheid
- Inspectie Werk en Inkomen

Utrecht, februari 2009

Voorwoord

Precies twintig jaar geleden werd het Verdrag inzake de Rechten van het Kind door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties aangenomen. Het Verdrag kent de volgende hoofdthema's: algemene beginselen (zoals recht op leven en ontwikkeling), voorzieningen (zoals recht op voedsel, gezondheidszorg en onderwijs), bescherming (bijvoorbeeld tegen mishandeling), participatie (bijvoorbeeld via de vrijheid van meningsuiting) en speciale zorg (bijvoorbeeld voor kinderen die in aanraking komen met de politie en justitie). De samenwerking van de vijf inspecties in Integraal Toezicht Jeugdzaken (ITJ) vindt haar fundament in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind.

In de keuze van de onderwerpen voor thematisch toezicht sluit ITJ onder andere aan bij de hoofdthema's van het Verdrag. De keuze van de onderwerpen is mede gebaseerd op de doelen van het beleidsprogramma van Jeugd en Gezin. Voor 2009 betreft dat de thema's armoede, verslaving en goed voorbereid naar school. Met deze onderwerpen richt ITJ zich vooral op de dieper liggende problematiek die vaak ten grondslag ligt aan maatschappelijke problemen. Een voorbeeld hiervan is verslaving, die de oorzaak kan zijn van diverse problemen van en door jongeren zoals dak- en thuisloosheid, jeugdprostitutie en jeugdcriminaliteit.

Naast het thematisch toezicht zal ITJ in 2009 toezicht houden op de kwaliteit van de samenwerking in en om het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). Deze taak is in het wetsvoorstel voor wijziging van de Wet op de jeugdzorg in verband met de introductie van de CJG's toegewezen aan ITJ. In dit toezicht betreft ITJ met name de doelstellingen van het CJG betreffende vroegsignalering, snelle interventie, effectiviteit van interventie, evaluatie van de interventie en bijstelling van de interventie.

De samenwerkende inspecties jeugdzaken:

Inspectie voor de Gezondheidszorg

Inspectie van het Onderwijs

Inspectie jeugdzorg

Inspectie Openbare Orde en Veiligheid

Inspectie Werk en Inkomen

Namens deze,

mevrouw drs. J.F. de Vries,

hoofdinspecteur Inspectie jeugdzorg

voorzitter Stuurgroep Integraal Toezicht Jeugdzaken

Utrecht, februari 2009

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	Inleiding	7
Hoofdstuk 2	Werkwijze	11
2.1	Selectie gemeenten	11
2.2	Het onderzoek	12
2.3	Het natraject	12
2.4	Metarapportage	13
Hoofdstuk 3	Centra voor Jeugd en Gezin.....	15
3.1	Basismodel CJG.....	15
3.2	ITJ en Centra voor Jeugd en Gezin	15
Hoofdstuk 4	Nieuwe onderzoeken.....	17
4.1	Armoede	17
4.2	Verslaving	18
4.3	Goed voorbereid naar school	18
Hoofdstuk 5	Lopende onderzoeken.....	21
5.1	Overgewicht bij kinderen en jongeren	21
5.2	Recidive onder jongeren.....	21
Hoofdstuk 6	Monitoring	23
6.1	Jeugdprostitutie – gemeente Rotterdam	23
6.2	Dak- of thuisloze jongeren – Parkstad Limburg	23
6.3	Voortijdig schoolverlaten – gemeente Emmen.....	23
6.4	Kwaliteit van de keten van voorzieningen voor kinderen en gezinnen in probleemsituaties – gemeente Roermond.....	24
6.5	Overgewicht – gemeente Culemborg.....	24
6.6	Kindermishandeling – gemeente Haarlem	25
6.7	Voortijdig schoolverlaten – gemeente Dordrecht	25
6.8	Spil-centra – gemeente Eindhoven	25
Hoofdstuk 7	Eindevaluatie	27
7.1	Huiselijk geweld en criminaliteit van jongeren – gemeente Almere	27
Hoofdstuk 8	Ontwikkelactiviteiten	29
8.1	Aanvulling databestand en indicatoren	29
8.2	Verscherping van het bestaande toetsingskader	29
8.3	Pilot self-assessment Den Bosch	29
8.4	Professionalisering	30
Hoofdstuk 9	Communicatie.....	33
Hoofdstuk 10	Organisatie ITJ	35
Hoofdstuk 11	Sectoroverstijgende onderzoeken.....	37
11.1	Zorg voor kinderen met geringe sociale redzaamheid	37
11.2	Vervolgtoezicht Veiligheid voor jeugdigen in justitiële jeugdinrichtingen	37
11.3	Resultaten verbeterplan Maasmeisje	38
Bijlage 1	Onderzoeken op het gebied van jeugd van de afzonderlijke ITJ-inspecties	39
Bijlage 2	Planning onderzoeken.....	53
Bijlage 3	Lijst met afkortingen	55

Hoofdstuk 1 Inleiding

Integraal Toezicht Jeugdzaken is een programmatisch samenwerkingsverband van vijf rijksinspecties die taken hebben op het gebied van jeugd. Deze inspecties zijn: de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ), de Inspectie van het Onderwijs (IvO), de Inspectie jeugdzorg (IJZ), de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid (IOOV) en de Inspectie Werk en Inkomen (IWI). De Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) is sinds 2007 incidenteel betrokken bij het programma van ITJ. De programmatische samenwerking is gebaseerd op een gezamenlijk toezichtprogramma jeugdzaken, dat jaarlijks wordt opgesteld. Dit werkprogramma van ITJ wordt afgestemd met de programma's van de in ITJ participerende inspecties. De samenwerking tussen de vijf inspecties vindt plaats vanuit een ontkokerde visie: niet de beleids-terreinen staan centraal maar de levensloop van kinderen van -9 maanden tot 23 jaar.

Figuur 1: Inspecties gerelateerd aan de levensloop van de jeugd

ITJ beoogt een bijdrage te leveren aan het versterken van de preventieve taak van algemene en specifieke voorzieningen voor de jeugd en daarmee aan het oplossen van maatschappelijke problemen van jongeren. Zij richt zich daarbij op de effectiviteit van de samenwerking van voorzieningen in de jeugdketen. Uiteindelijk zal deze effectiviteit zichtbaar moeten worden in reductie van het aantal jongeren dat als gevolg van een zwakke samenwerking tussen voorzieningen tussen wal en schip raakt of ontspoot. Dit zal bovendien tot maatschappelijke en economische inverdieneffecten (kunnen) leiden.

Het toezicht van ITJ is gebaseerd op vier uitgangspunten:

- Probleemgeoriënteerd

Het maatschappelijk probleem (op lokaal/regionaal niveau) vormt het vertrekpunt voor integraal toezicht.

- Oplossingsgericht

Het toezicht draagt bij aan het oplossen van problemen op lokaal/regionaal niveau. De werkwijze is meer stimulerend dan controlerend.

- De ketenbenadering

Het toezicht richt zich niet op afzonderlijke voorzieningen, maar legt het accent op de kwaliteit van de samenwerking in de keten in relatie tot het geconstateerde maatschappelijk probleem. Deze kwaliteit wordt beoordeeld aan de hand van acht aspecten.

- Een integrale werkwijze

Voorgaande drie uitgangspunten vereisen een integrale aanpak. Maatschappelijke problemen omvatten per definitie meerdere beleidsterreinen en het beoordelen van ketenkwaliteit houdt in dat ook de bijdrage en de rol van de verschillende beleidsniveaus bij het oordeel wordt betrokken.

Het toezichtprogramma van ITJ richt zich op de doelen uit het beleidsprogramma van Jeugd en Gezin. De programmaminister voor Jeugd en Gezin heeft in zijn beleidsprogramma *Alle kansen voor alle kinderen* (juni 2007)¹ vijf doelen geformuleerd.

1. Gezond opgroeien: lichamelijk gezond, geestelijk gezond, gezonde leefstijl en continuïteit in opvoeding en verzorging;
2. Veilig opgroeien: geborgenheid, onvoorwaardelijke liefde, respect, aandacht, grenzen, structuur en regelmaat, veilig thuis (voor geweld, mishandeling, seksueel misbruik) en veilig buitenshuis;
3. (Steentje) bijdragen aan maatschappij: actieve betrokkenheid bij maatschappij, meedenken en meedoen, actieve betrokkenheid naaste omgeving, positief gedrag en democratisch burgerschap;
4. Talenten ontwikkelen en plezier hebben: onderwijs genieten/opleiding krijgen, mogelijkheid voor hobby's: sport, cultuur en recreatief en vrijheid om te spelen;
5. Goed voorbereid zijn op de toekomst: diploma halen, werk vinden, in levensonderhoud kunnen voorzien, stimulerende leefomgeving.

De onderzoeken die ITJ in 2008 is gestart (Overgewicht bij kinderen en jongeren en Recidive onder jongeren) hadden vooral betrekking op de beleidsdoelen gezond opgroeien en veilig opgroeien. De drie onderzoeken in 2009 (Armoede, Verslaving en Goed voorbereid naar school) betreffen vooral de doelen talenten ontwikkelen en plezier hebben, gezond opgroeien, en goed voorbereid zijn op de toekomst. Uiteraard hebben deze onderzoeksthema's ook een relatie met de andere doelen. De keuze van deze onderwerpen is mede ingegeven vanuit de wetenschap dat veel van de problemen die bij jongeren op latere leeftijd ontstaan met vroegtijdige signalering en preventie voorkomen kunnen worden. Dit kwam ook duidelijk naar voren uit de onderzoeken die ITJ tot nu toe heeft uitgevoerd, zoals Voortijdig schoolverlaten, Jeugdprostitutie, Overgewicht, Dak- of thuisloze jongeren en Kindermishandeling. Ook lag aan de onderzochte maatschappelijke problemen vaak dieper liggende problematiek ten grondslag. Zo bleek bijvoorbeeld bij dak- of thuisloosheid verslaving een zeer belangrijke oorzaak te zijn. Bij de onderzoeken in 2009 richt ITJ zich op deze dieper liggende problematiek.

---

¹ *Alle kansen voor alle kinderen, Programma voor Jeugd en Gezin, 2007-2011, juni 2007*

Ter voorbereiding van de nieuwe onderzoeken organiseert ITJ in 2009 onder meer enkele expertbijeenkomsten.

In de visie van het kabinet kan een optimale ontwikkeling van jongeren het beste gefaciliteerd worden door de dienstverlening in de gemeentelijke Centra voor Jeugd en Gezin (CJG). Via het CJG worden diverse functies van opvoed- en gezinsondersteuning gebundeld beschikbaar gesteld voor alle jongeren tot 23 jaar en hun ouders. Daarnaast vindt afstemming plaats met Bureau Jeugdzorg en met het onderwijs. De gemeenten hebben de verplichting tot inrichting van de CJG's en hebben de regie over de totstandkoming van sluitende samenwerkingsafspraken in de jeugdketen.

In het wetsvoorstel voor wijziging van de Wet op de Jeugdzorg in verband met de introductie van de CJG's, wordt het toezicht op de kwaliteit van de door de gemeente met betrokken instellingen gemaakte afspraken en op de effectiviteit van de samenwerking van alle betrokken instellingen toegewezen aan ITJ. In het werkprogramma van ITJ voor 2009 en in de werkplanning voor de volgende jaren neemt dit toezicht een belangrijke plaats in. Hiervoor is een specifiek normenkader ontwikkeld.

De onderzoeken worden uitgevoerd op basis van een risicogestuurde aanpak. Dit betekent dat ITJ onderzoek doet bij die gemeenten die in hoge mate met een bepaalde problematiek worden geconfronteerd en die er nog niet in geslaagd zijn een adequate aanpak te realiseren. ITJ heeft hiertoe een specifieke werkwijze ontwikkeld. Voor elk van de drie onderzoeken worden in principe vijf gemeenten geselecteerd. Dit houdt in dat in vijftien gemeenten onderzoek wordt gedaan.

ITJ wil de komende jaren haar effectiviteit verhogen. Dat doet ze op verschillende manieren:

- vergroten van het bereik (dat wil zeggen meer gemeenten bereiken);
- ontwikkeling van een self-assessmentmodel voor gemeenten;
- intensivering van de contacten met partijen zoals de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en gemeenten;
- verkrijgen van meer naamsbekendheid (onder andere door presentaties, publicaties, vernieuwde website);
- inzetten op verdere professionalisering van de ITJ-medewerkers.

Deze onderwerpen worden in de verdere tekst toegelicht.

Dit jaarwerkprogramma is als volgt opgebouwd. Hoofdstuk 2 bevat een korte beschrijving van de werkwijze van ITJ. Hoofdstuk 3 gaat in op de Centra voor Jeugd en Gezin en de rol van ITJ daarbij. In hoofdstuk 4 worden de nieuwe onderzoeken beschreven en in hoofdstuk 5 komen de lopende onderzoeken aan de orde. Monitoring door ITJ van de uitvoering van de lokale actieplannen is onderwerp van hoofdstuk 6. Hoofdstuk 7 gaat in op de eindevaluatie van het actieplan die de gemeente uitvoert. Hoofdstuk 8 bevat de ontwikkelactiviteiten van ITJ en hoofdstuk 9 de activiteiten op het gebied van communicatie over (de onderzoeken van) ITJ. De organisatie van ITJ wordt kort beschreven in hoofdstuk 10. Hoofdstuk 11, tenslotte, vermeldt de sectoroverstijgende onderzoeken.

Bijlage 1 bevat een overzicht van onderzoeken op het gebied van jeugd die de afzonderlijke ITJ-inspecties in hun jaarwerkprogramma voor 2009 hebben opgenomen. De planning van de onderzoeken is opgenomen in bijlage 2. In bijlage 3 zijn de gebruikte afkortingen vermeld.

Hoofdstuk 2   Werkwijze

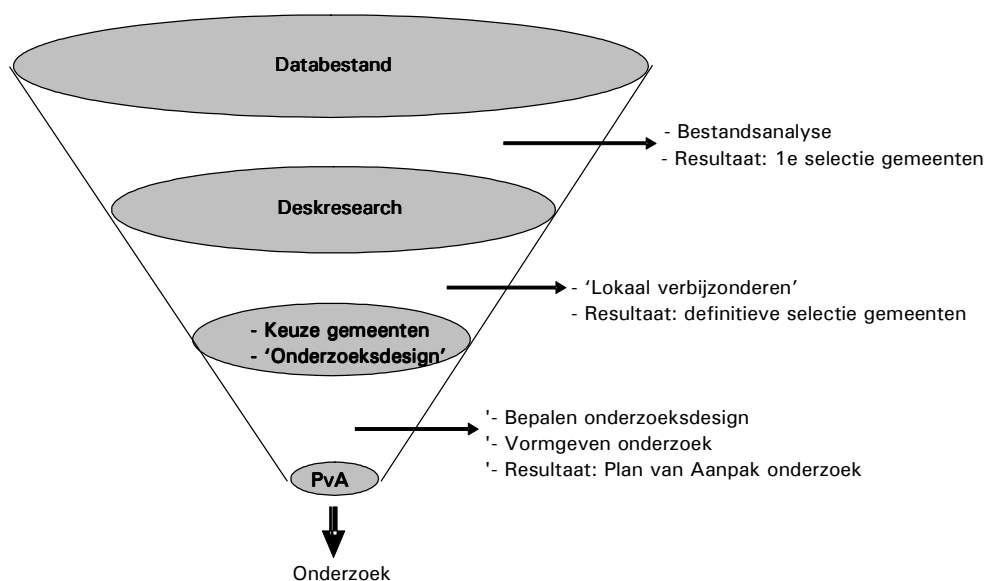
ITJ beoordeelt in hoeverre de vijf doelen uit het beleidsprogramma van Jeugd en Gezin op lokaal niveau worden gerealiseerd. In de werkwijze van ITJ staat een risico- en resultaatgestuurde aanpak centraal. Dat betekent dat ITJ onderzoek doet in die gemeenten waar het betreffende probleem rondom jongeren groot is en waar de risico's voor jongeren op dit probleem hoog zijn. Daarbij ziet ITJ de gemeenten als geografisch onderzoeksgebied.

Het onderzoek richt zich zowel op de gemeente als regisseur van het lokale jeugdbeleid als op de samenwerking tussen de instellingen in de jeugdketen die binnen die gemeenten werkzaam zijn. Het gaat daarbij om voorzieningen en organisaties als scholen, jeugdzorginstellingen, politie en sportverenigingen.

2.1   Selectie gemeenten

In de aanpak worden drie niveaus onderscheiden die hieronder verder worden toegelicht (zie ook figuur 2).

Figuur 2: Van probleem rondom jongeren tot plan van aanpak onderzoek

In eerste instantie (het eerste niveau) bepaalt ITJ bij alle gemeenten hoe groot de maatschappelijke problemen met jeugdigen zijn (het resultaat telt). Daarbij wordt eerst gezocht naar prestatie-indicatoren waarover per gemeente informatie beschikbaar is. Aanvullend maakt ITJ ook gebruik van informatie die beschikbaar is op regionaal of provinciaal niveau. Om over de indicatoren een beeld te krijgen maakt ITJ gebruik van het databestand van ITJ, de gegevens uit de Jeugdmonitor, Kinderen in Tel en andere bronnen. Tegelijkertijd wordt gekeken naar scores op risico-indicatoren voor het probleem. De combinatie van prestatie-indicatoren en risico-indicatoren levert een (groot) aantal gemeenten op die in aanmerking kunnen komen voor het ITJ-onderzoek.

Om te kunnen komen tot een definitieve (beperkttere) selectie brengt ITJ in tweede instantie (het tweede niveau) de activiteiten in kaart die gemeenten ondernemen om het probleem te verminderen of te voorkomen. Daarvoor worden verschillende bronnen gebruikt. Zo wordt informatie gebruikt van afzonderlijke inspecties, worden databases geraadpleegd en worden, zo nodig, bij de betreffende gemeenten nadere gegevens opgevraagd. Hierbij wordt ervoor gewaakt de toezichtlast onnodig te vergroten.

Na deze tweede selectie blijft een groep van gemeenten over waarvan moet worden aangenomen dat er een groot risico is voor de jongeren in die gemeenten, omdat de maatschappelijke problemen er groot zijn en de gemeenten en instellingen niet voldoende effectieve acties ondernemen om deze problemen te voorkomen of te verminderen. Als de tweede selectie meer dan vijf gemeenten oplevert, dan worden de gemeenten waar ITJ het onderzoek niet uitvoert na afloop van het onderzoek, dat wil zeggen na de opstelling van de nota's van bevindingen, door ITJ benaderd en op de hoogte gebracht van de bevindingen en aanbevelingen van het onderzoek. Doel daarvan is de gemeenten te stimuleren tot zelfevaluatie en het in gang zetten van verbeteringen. Een plan hiervoor wordt in 2009 gemaakt.

2.2 Het onderzoek

In de definitief geselecteerde gemeenten zal ITJ onderzoeken wat de kwaliteit is van de gezamenlijke aanpak van organisaties en voorzieningen en wat de resultaten daarvan zijn voor jongeren. ITJ bepaalt vervolgens op welke manier het onderzoek ingericht zal worden en welke methoden en technieken daarbij worden gebruikt (afhankelijk van het specifieke probleem). Bij de beoordeling van de kwaliteit van de samenwerking tussen de organisaties en voorzieningen maakt ITJ gebruik van een eigen toezichtkader met acht kwaliteitsaspecten en een daarbij behorend normenkader.

Als ITJ tijdens het onderzoek kennis neemt van verwaarlozing van wettelijke taken of ernstige onvolkomenheden in het functioneren van voorzieningen of medewerkers van voorzieningen, informeert ITJ de inspectie die toezicht houdt op de sector waar deze voorziening of medewerkers toe behoren. De sectorale inspectie bepaalt welke maatregelen moeten worden genomen. De wettelijke mogelijkheden op dit terrein verschillen per inspectie.

2.3 Het natraject

Na het onderzoek worden de bevindingen van het onderzoek vastgelegd in een nota van bevindingen, waarin ook de conclusies, aanbevelingen en een bestuurlijke boodschap aan de gemeente zijn opgenomen. Op basis van deze nota stelt de gemeente in samenwerking met de betrokken voorzieningen een actieplan op. De gemeente beschrijft in het actieplan welke acties moeten worden ondernomen en welke doelen moeten worden gesteld om het gewenste resultaat te behalen. ITJ

stimuleert de gemeente daartoe de RBA methodiek² te hanteren. Met RBA kan de gemeente strak sturen op de uitvoering van het actieplan. ITJ beoordeelt het actieplan van de gemeente. Wanneer het actieplan aan de eisen voldoet, brengt ITJ de eindpublicatie uit. Deze bestaat uit de hoofdpunten van de nota van bevindingen, het actieplan en een reactie daarop door ITJ.

Vervolgens volgt een ITJ-inspecteur gedurende een met de gemeente afgesproken periode (doorgaans twee jaar) de uitvoering van het actieplan. Deze monitoring heeft de volgende doelen:

- bewaken van de voortgang, de kwaliteit van de uitvoering en de resultaten van het actieplan;
- stimuleren van de partijen bij de uitvoering van het actieplan;
- adviseren van de partijen bij de uitvoering van het actieplan.

De gemeente is de regievoerder bij de uitvoering van het actieplan. In de afspraken die ITJ in het kader van het onderzoek maakt is de gemeente, als regievoerder, de eerstverantwoordelijke voor de resultaten die moeten voortkomen uit het actieplan. De in ITJ participerende sectorale inspecties zullen zo nodig vanuit hun eigen (wettelijke) bevoegdheden de instellingen en voorzieningen die onder hun toezicht ressorteren, aanspreken op hun verantwoordelijkheid ten aanzien van de uitvoering van het actieplan.

Nadat de doorlooptijd van het actieplan is verlopen, stelt de gemeente een overall evaluatie op. Deze zelfevaluatie omvat de evaluatie van alle in het actieplan opgenomen activiteiten, zoveel mogelijk in samenhang. Ook bevat de evaluatie een waardering van de behaalde resultaten en effecten betreffende het maatschappelijke probleem. Uit de evaluatie zal duidelijk moeten worden welke ontwikkelingen hebben plaatsgevonden en welke resultaten zijn bereikt.

ITJ toetst vervolgens de zelfevaluatie van de gemeente en geeft een eindoordeel. Het totale onderzoekstraject is daarmee beëindigd.

2.4 Metarapportage

Met de metarapportage rapporteert ITJ de minister over de hoofdlijnen van de bevindingen van ITJ. Ook de gemeenten worden door middel van de metarapportage geïnformeerd. De rapportage die ITJ in 2009 uitbrengt betreft de onderzoeken naar dak- of thuisloze jongeren (Parkstad Limburg), jeugdprostitutie (Rotterdam), voortijdig schoolverlaten (Emmen en Dordrecht), overgewicht (Culemborg) en kindermishandeling (Haarlem).

---

² RBA (Results Based Accountability) is een methodiek om gezamenlijk te werken aan de oplossing van (lokale) problemen. Het is een methode om te bepalen wat alle belanghebbenden willen bereiken, met een gedeelde verantwoordelijkheid om dat doel te realiseren en meetbare resultaten te behalen.

Hoofdstuk 3 Centra voor Jeugd en Gezin

ITJ houdt toezicht op de kwaliteit en effectiviteit van de samenwerking van alle betrokken instellingen op het gebied van jeugd zowel binnen als buiten het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG). Dit is vastgelegd in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel betreffende de wijziging van de Wet op de jeugdzorg in verband met de introductie van de gemeentelijke Centra voor Jeugd en Gezin. De ministerraad heeft op 19 december 2008 ingestemd met het voorleggen van het wetsvoorstel aan de Raad van State. Naar verwachting zal de wet zal in de loop van 2009 van kracht worden.

3.1 Basismodel CJG

Het CJG is een herkenbaar en laagdrempelig centraal fysiek inlooppunt voor opgroei- en opvoedvragen, voor adequate en passende hulp en voor coördinatie van die hulp aan (aanstaande) ouders, kinderen en jongeren.

Om de naam CJG te mogen gebruiken moet het volgende worden gebundeld:

A. Jeugdgezondheidszorg

- Consultatiebureaus en GGD

B. 5 WMO-functies

- Informatie & advies
- Signalering
- Toeleiding naar hulp
- Licht pedagogische hulp
- Coördinatie van zorg, onder andere maatschappelijk werk, gezinscoaching en opvoedondersteuning

C. Schakel met Bureau Jeugdzorg

D. Schakel met ZAT's (Zorg- en adviesteams)

Naast het basismodel zijn er veel functies die op basis van lokaal maatwerk aan het CJG kunnen worden gekoppeld.

Op dit moment zijn veel CJG's nog in oprichting of functioneren nog niet in de volle breedte. Naar verwachting zullen eind 2009 in 125 gemeenten CJG's operationeel zijn. In 2011 moet in iedere gemeente die in 2007 een consultatiebureau had, tenminste één CJG functioneren.

3.2 ITJ en Centra voor Jeugd en Gezin

In de gemeenten die geselecteerd zijn voor een themaonderzoek met betrekking tot een maatschappelijk probleem (bijvoorbeeld armoede) en waarin een CJG operationeel is, vindt het toezicht van ITJ op de CJG's plaats vanuit twee invalshoeken.

Het CJG wordt beschouwd als één van de ketenpartners die (moeten) samenwerken aan de preventie en aanpak van dat probleem. Uiteraard wordt het CJG alleen betrokken in het onderzoek als het CJG vanuit zijn taak een rol kan en hoort te spelen bij de oplossing van het probleem. ITJ onderzoekt dan,

op basis van het algemene normenkader ITJ, de kwaliteit en effectiviteit van de samenwerking van de ketenpartners (inclusief het CJG).

In de tweede plaats onderzoekt ITJ in deze gemeenten de samenwerking van de partijen in en betrokken bij het CJG (basismodel CJG). Hierbij richt ITJ zich op de doelstellingen van het CJG betreffende vroegsignalering, snelle interventie, effectiviteit van interventie, evaluatie van de interventie en bijstelling van de interventie. Er wordt een specifiek CJG-normenkader gehanteerd.

Het kan voorkomen dat slechts in een beperkt aantal gemeenten waar in 2009 onderzoek wordt gedaan een CJG operationeel is. Daarom hanteert ITJ voor één van onderzoeksthema's van 2009 als extra selectie criterium dat in de gemeenten waar het onderzoek plaatsvindt een CJG operationeel is (zie hoofdstuk 4, onderzoek Goed voorbereid naar school).

Hoofdstuk 4 Nieuwe onderzoeken

In 2009 zullen drie nieuwe onderzoeken van start gaan. De thema's van deze onderzoeken betreffen Armoede, Verslaving en Goed voorbereid naar school. Elk onderzoek wordt uitgevoerd in meerdere gemeenten.

4.1 Armoede

Het Centraal Bureau voor de Statistiek heeft becijferd dat in 2007 ruim 250.000 kinderen tot achttien jaar in een gezin leefden dat afhankelijk was van de bijstand. Dat is zeven procent van alle kinderen in deze leeftijdsgroep. Ongeveer dertig procent van alle kinderen van Marokkaanse, Antilliaanse of overige niet-westerse afkomst behoorde in 2007 tot een huishouden met een bijstandsuitkering. Onder Turkse en Surinaamse kinderen was dat aandeel iets lager, circa twintig procent. De bijstandsafhankelijkheid was met iets meer dan drie procent het laagst bij autochtone kinderen. In vijf procent van de gezinnen waar zich problemen voordoen is er veelal sprake van cumulatie van risicofactoren. Belangrijk risicofactoren zijn een lage opleiding van ouders en werkloosheid. Ook na een echtscheiding ontstaan nog al eens financiële problemen.

De *Nota Gezinsbeleid 2008: de kracht van het gezin*³ zegt over armoede het volgende: 'problemen van armoede en sociale uitsluiting van kinderen hebben om twee redenen een bijzonder karakter. In de eerste plaats ligt de oorzaak doorgaans niet bij henzelf, maar bij het lage inkomen en de sociaal-culturele kenmerken van hun ouders of verzorgers. Kinderen kunnen die omstandigheden zelf niet of nauwelijks beïnvloeden, laat staan verhelpen; het zijn problemen die hen 'overvallen'.

In de tweede plaats kan er sprake zijn van een 'littekeneffect': armoede en sociale uitsluiting in iemands jeugd kunnen op de lange termijn doorwerken in de kansen op de arbeidsmarkt en weer in het algemeen in de manier waarop mensen zich als persoon en in hun sociale omgeving ontwikkelen. Armoede en sociale uitsluiting kunnen zo van generatie op generatie worden overgedragen'.

In de nota staat ook vermeld dat armoede in veel gevallen een negatieve uitwerking heeft op de manier waarop gezinsleden met elkaar omgaan en op de ontwikkeling en de gezondheid van kinderen.

Armoede kan participatie belemmeren, waardoor het risico op sociaal isolement toeneemt. Kansen voor het leven ontstaan in de eerste jaren van de opvoeding. Armoede vormt een ernstige bedreiging voor de ontwikkeling van kinderen en jongeren, met name voor wat betreft doel 4 in het beleidsprogramma van Jeugd en Gezin: talenten ontwikkelen en plezier hebben; onderwijs genieten/opleiding krijgen, mogelijkheid voor hobby's: sport, cultuur en recreatief en vrijheid om te spelen.

Om te bereiken dat meer kinderen van arme gezinnen kunnen deelnemen aan sport, cultuur en andere activiteiten stelt het kabinet voor 2008 en 2009 jaarlijks € 40 miljoen beschikbaar. De staatssecretaris van SZW maakt met gemeenten afspraken over hoe dit wordt gerealiseerd.

---

³ Nota Gezinsbeleid 2008: de kracht van het gezin, Programmaministerie voor Jeugd en Gezin, november 2008

ITJ onderzoekt in 2009 hoe voorzieningen in gemeenten samenwerken om te voorkomen dat kinderen vanwege de armoede van hun ouders onvoldoende kansen krijgen om hun talenten te ontwikkelen en plezier te hebben en te bewerkstelligen dat ze actief kunnen participeren in de maatschappij. Daarbij onderzoekt ITJ hoe de voorzieningen er gezamenlijk aan werken om te voorkomen dat de situatie van armoede in het gezin zich bestendigt. Het onderzoek wordt uitgevoerd bij een aantal gemeenten die ITJ op basis van risicoanalyse heeft geselecteerd.

4.2 Verslaving

De impact van verslaving op onze samenleving is groot. Het gaat niet alleen om de fysieke en mentale schade die de verslaafde zelf ondervindt, maar ook om de schade voor de maatschappij. Verslaving leidt veelal tot problematisch gedrag, problemen en/of ongewenste situaties, zoals criminaliteit, prostitutie, werkloosheid, voortijdig schoolverlaten. De problematiek raakt de directe omgeving van jongeren (gezin, vrienden), vraagt veel inspanning van de overheid (onderwijs, politie, justitie, (jeugd)zorg en sociale zekerheid) en brengt aanzienlijke kosten voor de maatschappij met zich mee. Roken en alcohol- en softdrugsgebruik door jongeren heeft in het begin vaak een experimenteel karakter. Er ontstaan problemen wanneer dit experimenteel gebruik omslaat in langdurig gebruik of zelfs verslaving. Verontrustend is dat jongeren soms op zeer jeugdige leeftijd beginnen met drinken en blowen. Jongeren zijn extra kwetsbaar voor de gevolgen van alcohol- en drugsgebruik. Dit heeft te maken met de ontwikkeling van de hersenen. De hersenen van met name pubers zijn nog volop in de groei. Alcohol en drugs kunnen dit proces verstoren. Hierbij geldt: hoe meer een persoon gebruikt, hoe meer risico hij loopt. Naast de ontwikkeling van de hersenen zijn er ook andere zaken waarop alcohol- en drugsgebruik een negatieve invloed kan hebben. Zo zijn jongeren volop bezig om zich persoonlijk en sociaal te ontwikkelen. Vaak onder invloed zijn of gebruiken om bepaalde gevoelens te ontwijken kan deze ontwikkeling belemmeren.

De onderzoeken van ITJ zijn gericht op de doelen uit beleidsprogramma van Jeugd en Gezin. Het onderzoek naar verslaving heeft betrekking op beleidsdoel 1: gezond opgroeien: lichamelijk gezond, geestelijk gezond, gezonde leefstijl en continuïteit in opvoeding en verzorging.

ITJ onderzoekt in 2009 hoe de voorzieningen gezamenlijk werken aan de preventie en aanpak van verslaving in algemene zin onder jongeren. Verslaving aan alcohol en/of drugs wordt bij dit onderzoek betrokken. Het onderzoek wordt uitgevoerd bij een aantal gemeenten die ITJ op basis van risicoanalyse heeft geselecteerd.

4.3 Goed voorbereid naar school

Onderzoek heeft uitgewezen dat veel problemen rondom jongeren hun oorsprong hebben in de eerste levensjaren. Veelal worden deze problemen echter pas zichtbaar in het voortgezet onderwijs. Doordat deze problemen niet tijdig gesignaleerd en aangepakt worden bestaat het risico dat, wanneer de problemen zichtbaar worden, het buitengewoon moeilijk wordt om de betreffende jongeren weer de

(onderwijs)kansen te bieden waar ze recht op hebben. Een eenmaal opgelopen achterstand wordt nauwelijks of met zeer veel moeite weer ingehaald.

Met algemene (of primaire) preventie kunnen veel problemen worden voorkomen. Deze preventie richt zich op het realiseren van de beste ontwikkelingskansen voor alle kinderen. Een hoge kwaliteit en toegankelijkheid van het onderwijs vormt daarvoor een belangrijke voorwaarde. Uit onderzoek is bekend dat een flink aantal kinderen bij de aanvang van het onderwijs een jaar achterstand heeft, voor veel allochtone kinderen is dit zelfs twee jaar. Van de ruim 1,5 miljoen kinderen in het basisonderwijs hebben ongeveer 350.000 leerlingen een achterstand.

Belangrijk is dat gemeenten weten om welke (kwetsbare) kinderen het gaat en hoe deze kinderen (en hun ouders) te bereiken zijn, zodat passende hulp geboden kan worden ter voorkoming van achterstand. Met het CJG heeft de gemeente daarvoor een 'instrument' in handen.

ITJ onderzoekt hoe gemeenten ervoor zorgen dat jonge kinderen goed voorbereid zijn op het basisonderwijs en de jongeren goed toegerust (sociaal, emotioneel en cognitief) aan het voortgezet onderwijs kunnen beginnen. Uit onderzoeken komt naar voren dat er een verschil is tussen autochtone en allochtone ouders in het wel of niet laten deelnemen van de kinderen aan de voor- en vroegschoolse educatie (vve). Dit heeft onder meer te maken met de kosten en de onbekendheid met vve.

Het onderzoek van ITJ heeft betrekking op beleidsdoel 5: goed voorbereid zijn op de toekomst: diploma halen, werk vinden, in levensonderhoud voorzien, stimulerende leefomgeving. De uitkomsten van het onderzoek van de Inspectie van het Onderwijs in 2007 in de G4 naar de effectiviteit van vve worden hierbij betrokken. Ook vindt afstemming plaats met de Inspectie van het Onderwijs over het vervolgonderzoek dat deze inspectie in 2008/2009 uitvoert.

ITJ beoordeelt de kwaliteit van de ketensamenwerking betreffende een bepaald probleem. Bij het onderzoek Goed voorbereid naar school hanteert ITJ het extra selectie criterium 'CJG aanwezig'. Daardoor kan ITJ in elk van de geselecteerde gemeenten ook kijken naar de kwaliteit en de effectiviteit van de samenwerking tussen partijen binnen en buiten het CJG.

Hoofdstuk 5   Lopende onderzoeken

In 2008 zijn twee onderzoeken gestart die doorlopen in 2009. Het betreft het onderzoek naar overgewicht bij kinderen en jongeren (beleidsdoel gezond opgroeien) en het onderzoek naar jeugdcriminaliteit, in het bijzonder recidive onder jongeren (beleidsdoel veilig opgroeien). Deze onderzoeken vinden plaats in meerdere gemeenten. In 2009 worden de lokale actieplannen opgeleverd. Vervolgens gaat bij de betreffende gemeenten de monitorfase in.

5.1   Overgewicht bij kinderen en jongeren

Het aantal jongeren met overgewicht in Nederland is de afgelopen jaren sterk toegenomen en zal naar verwachting in de toekomst verder stijgen. Overgewicht is daarmee één van de belangrijkste volksgezondheidsproblemen van dit moment. Aangezien overgewicht niet één grote oorzaak heeft, maar allerlei factoren op het gebied van leefstijl, omgeving en persoons- en gezinsgebonden eigenschappen meespelen, is voor de preventie van overgewicht een integrale aanpak nodig. Dat brengt met zich mee dat er diverse beroepsgroepen en organisaties betrokken moeten zijn. Voor een integrale aanpak is het noodzakelijk dat deze organisaties en beroepsgroepen goed samenwerken en dat er samenhang is tussen de activiteiten. Op lokaal niveau heeft de gemeente de regie over deze samenwerking, onder meer in het kader van de Wet publieke gezondheid en de Wet maatschappelijke ondersteuning.

Voor het onderzoek heeft ITJ vijf gemeenten geselecteerd waar kinderen een groot risico lopen op het krijgen van overgewicht en waar sprake is van relatief veel kinderen met overgewicht.

ITJ kijkt naar de samenwerking tussen de organisaties die een rol (kunnen) spelen in het voorkomen of verminderen van overgewicht bij kinderen en jongeren.

In 2008 vond het deskresearch plaats en is het grootste deel van de data verzameld bij professionals en jongeren via een elektronische enquête en het via het instrument Interactive Voting System. Verder wordt begin 2009 een Group Decision Room georganiseerd. In het eerste kwartaal van 2009 is de dataverzameling voltooid en worden gegevens geanalyseerd en beoordeeld. Per gemeente wordt een nota van bevindingen opgesteld en worden afspraken gemaakt om verbeteringen in gang te zetten. Daarna wordt een totaalrapport geschreven met de belangrijkste resultaten, de verschillen en overeenkomsten en knelpunten in de aanpak van overgewicht voor de onderzochte gemeenten. Na afloop van het onderzoek gebruikt ITJ de resultaten die op meer gemeenten van toepassing zijn om andere gemeenten die ook met deze risico's te maken hebben, te activeren en te informeren over een goede aanpak van overgewicht.

Het onderzoek vindt plaats in de gemeenten Delfzijl, Gorinchem, Doesburg, Vlissingen en Almelo. In die gemeenten wonen circa 41.000 kinderen en jongeren in de leeftijd tot en met achttien jaar.

5.2   Recidive onder jongeren

Ondanks de uitvoering van diverse kabinetsprogramma's en provinciale en lokale activiteiten dalen jeugdcriminaliteit en recidive niet. Het aantal jongeren dat in aanraking komt met de politie stijgt; op

steeds jongere leeftijd komen jongeren voor het eerst in aanraking met de politie; ook neemt het aantal recidivisten toe. De ernstige gevolgen van jeugdcriminaliteit voor de maatschappij en de jongere zelf, en het feit dat jongeren in de ene gemeente meer risico lopen dan in andere gemeenten vormden voor ITJ aanleiding om in een aantal geselecteerde gemeenten jeugdcriminaliteit onder jongeren te onderzoeken. Daarbij richt ITJ zich op het voorkomen en verminderen van recidive onder jongeren. Als een jongere meer dan eens in de fout gaat, liggen daaraan vaak verschillende problemen ten grondslag. Een integrale benadering en ketensamenwerking zijn essentieel om de problematiek effectief aan te pakken.

Aan recidive is te zien dat het niet gelukt is first offenders bij te sturen. Ondanks concrete aanwijzingen dat er iets mis is, gebeurt er blijkbaar niet voldoende om het tij te keren.

De probleemstelling van het onderzoek luidt: *Hoe werkt de keten van organisaties en voorzieningen in de gemeenten X, Y...(N) samen aan het voorkomen van recidive (preventie) en aan de aanpak van recidive (curatie) bij jongeren en wat zijn de resultaten van deze samenwerking?*

Het onderzoek wordt uitgevoerd in vier gemeenten waar jongeren een hoog risico hebben om te recidiveren.

In 2008 vonden deskresearch en dataverzameling plaats (enquête, interviews met vertegenwoordigers van gemeenten en van voorzieningen die een belangrijke rol spelen bij het voorkomen en aanpakken van jeugdcriminaliteit, en dossieronderzoek ten behoeve van levensloopbeschrijvingen).

In het eerste kwartaal van 2009 worden de gegevens geanalyseerd en beoordeeld en wordt per gemeente een nota van bevindingen opgesteld. Daarna wordt een totaalrapport geschreven met de belangrijkste resultaten, de verschillen en overeenkomsten en knelpunten in de aanpak van recidive binnen de onderzochte gemeenten. ITJ streeft ernaar de resultaten van het onderzoek en de aanbevelingen onder de aandacht te brengen van andere (risico)gemeenten.

Het onderzoek vindt plaats in de gemeenten Den Haag, Lelystad, Hellevoetsluis en IJsselstein.

In die gemeenten wonen circa 191.500 kinderen en jongeren tot 25 jaar.

Hoofdstuk 6 Monitoring

Een ITJ-inspecteur volgt gedurende een met de gemeente afgesproken periode (doorgaans een periode van twee jaar) de uitvoering van het actieplan dat de gemeente en de voorzieningen gezamenlijk hebben opgesteld.

De monitoring heeft de volgende doelen:

- bewaken van de voortgang, de kwaliteit van de uitvoering en de resultaten van het actieplan;
- stimuleren van de partijen bij de uitvoering van het actieplan;
- adviseren van de partijen bij de uitvoering van het actieplan.

Onderstaande actieplannen worden in 2009 gemonitord.

6.1 Jeugdprostitutie – gemeente Rotterdam

Het doel van dit onderzoek was inzicht te verkrijgen in de manier waarop organisaties en voorzieningen in Rotterdam samenwerken om te voorkomen dat jongeren in de prostitutie terechtkomen.

De centrale vraag van dit onderzoek luidde: *hoe werken de (ketens van) organisaties in Rotterdam samen in het voorkomen dat Rotterdamse jeugdigen tot 23 jaar gedwongen in de prostitutie terechtkomen?*

Belangrijk punt in de bestuurlijke boodschap van ITJ aan de gemeente was de aanbeveling dat gemeente en voorzieningen zich niet alleen moeten richten op de acute en curatieve hulpverlening maar vooral ook op de primaire preventie.

De gemeente heeft in september 2007 het actieplan gepresenteerd. De monitoring is daarna van start gegaan.

6.2 Dak- of thuisloze jongeren – Parkstad Limburg

De preventie van het dak- of thuisloos worden door jongeren stond centraal in het onderzoek. Het ging om jongeren in de leeftijd van 12 tot 23 jaar die in een meervoudige achterstandsituatie verkeren en geen vaste woon- of verblijfsplaats hebben of die in die situatie terecht dreigen te komen. De onderzoeksvraag luidde: *hoe werken voorzieningen samen in het voorkomen dat jongeren in de leeftijd tot 23 jaar uit Parkstad Limburg dak- of thuisloos worden?*

In de nota van bevindingen wordt de gemeente onder meer geadviseerd de doelgroep beter in beeld te krijgen en meer aandacht te hebben voor de preventie van dak- of thuisloosheid.

Het actieplan is in de zomer van 2008 opgeleverd. Daarna is de monitoring gestart.

6.3 Voortijdig schoolverlaten – gemeente Emmen

Voortijdig schoolverlaten (vsv) wordt beschouwd als één van de grote problemen van het huidige Nederlandse onderwijs. In Emmen was het percentage vsv'ers relatief hoog vergeleken met andere

RMC-regio's. Ook was een aantal risicofactoren, bijvoorbeeld laag opgeleide ouders, veel ongeoorloofd verzuim en een lage Cito-score in het basisonderwijs, in Emmen duidelijk aanwezig. De centrale vraag van het onderzoek luidde: *hoe wordt er in de gemeente Emmen samengewerkt om te zorgen dat jongeren een startkwalificatie halen?*

De bestuurlijke boodschap benadrukte dat het cruciaal is zicht te hebben op de cijfers en op de samenstelling van de groep vsv'ers en hun achtergronden. Daarnaast is een meer 'outreachinge' manier van werken van voorzieningen nodig om meer jongeren te bereiken en te voorkomen dat jongeren buiten beeld raken.

De monitoring start in 2009.

6.4 Kwaliteit van de keten van voorzieningen voor kinderen en gezinnen in probleemsituaties – gemeente Roermond

In 2003 hebben de Inspectie jeugdhulpverlening en jeugdbescherming (vanaf 1 januari 2004 de Inspectie jeugdzorg), de Inspectie voor de Gezondheidszorg, de Inspectie van het Onderwijs en de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid voor het eerst gezamenlijk een onderzoek gedaan naar de werking in de praktijk van de keten van voorzieningen voor kinderen en gezinnen in probleemsituaties.

De centrale vragen van het onderzoek waren:

Hoe is de kwaliteit van de keten van voorzieningen voor kinderen en gezinnen in probleemsituaties?

Is er sprake van sluitende zorg tussen de voorzieningen voor kinderen en gezinnen in probleemsituaties en vindt kwaliteitsbewaking daarvan plaats?

De aanbevelingen betroffen de volgende thema's:

- vroegtijdige signalering van problemen bij gezinnen en kinderen;
- samenwerking en regie in de keten van voorzieningen;
- toezicht op de kwaliteit van de keten van voorzieningen;
- juridische aspecten die van belang zijn voor de kwaliteit van de keten.

Na oplevering van het actieplan (begin 2008) is gestart met de monitoring.

6.5 Overgewicht – gemeente Culemborg

Steeds meer kinderen en jongeren hebben overgewicht. Dit heeft ernstige gevolgen voor de volksgezondheid. Voor ITJ was dit aanleiding om de aanpak van overgewicht bij jongeren te onderzoeken. ITJ heeft ervoor gekozen het onderzoek in Culemborg uit te voeren, omdat jongeren daar verhoudingsgewijs een groter risico lopen op het ontwikkelen van overgewicht. De hoofdvraag van dit ITJ-onderzoek luidde: *hoe zorgen de organisaties in Culemborg er samen voor dat kinderen van nul tot achttien jaar een gezond lichaamsgewicht hebben?*

ITJ heeft de gemeente aangeraden vooral aandacht te besteden aan het sneller en consequenter signaleren wanneer er sprake is van overgewicht en het vergroten van het percentage jongeren dat voor hun overgewicht hulp krijgt. Ook wordt geadviseerd het risico op overgewicht te verkleinen door achterliggende factoren - zoals gebrek aan opvoedingsvaardigheden en ongezonde eetgewoonten - aan te pakken. In het tweede kwartaal van 2009 start de monitoring.

6.6 Kindermishandeling – gemeente Haarlem

Kindermishandeling is een buitengewoon ernstig en dringend maatschappelijk probleem. Het is belangrijk dat actoren op verschillende beleidsterreinen goed samenwerken om kindermishandeling te voorkomen en aan te pakken. Uit cijfers die ITJ heeft verzameld blijkt dat in Haarlem relatief veel meldingen bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) worden gedaan. De helft van die meldcijfers over mishandeling gaat over Schalkwijk. Dit was voor ITJ de aanleiding om in Schalkwijk onderzoek te doen naar het *voorkomen en aanpakken van kindermishandeling*.

ITJ wijst in haar bestuurlijke boodschap onder meer op het belang van een punt waar iedereen zijn of haar zorgen over kinderen kan delen, bespreken, analyseren, actie (laten) ondernemen en waar de voortgang kan worden bewaakt.

Het actieplan is opgeleverd in mei 2008; de eindpublicatie is uitgereikt in oktober. Daarna is gestart met de monitoring.

6.7 Voortijdig schoolverlaten – gemeente Dordrecht

In april 2007 ontving de Inspectie van het Onderwijs een adviesvraag van het Ministerie van OCW met daarin een aantal onderzoeksvragen. Eén van deze onderzoeksvragen - *Welke verbeteringen zijn nodig om het (gemeentelijk) netwerk sluitend te krijgen zodat jongeren sneller begeleid worden?* - zou beantwoord kunnen worden op grond van onderzoek van ITJ. Het onderzoek dat ITJ eerder in de gemeente Emmen afrondde gaf hier al informatie over. Om tot een bredere basis voor de beantwoording van de adviesvraag te komen is ervoor gekozen een tweede ITJ-onderzoek naar voortijdig schoolverlaten uit te voeren. Het onderzoek is uitgevoerd in de gemeente Dordrecht. Aan de gemeente en voorzieningen wordt geadviseerd om het probleem vsv verder in kaart te brengen. Daarbij is het essentieel ervoor te zorgen dat er een eenduidige definitie en registratie van schoolverzuim wordt gehanteerd door zowel de scholen als de andere voorzieningen. Een ander advies is het bedrijfsleven meer te betrekken bij de bestrijding van vsv.

In het eerste kwartaal van 2009 start de monitoring.

6.8 Spil-centra – gemeente Eindhoven

Eindhoven is een van de vier pilotgemeenten waar ITJ haar waarderingskader en methoden van onderzoek in de pilotfase uitprobeerde. De ITJ-pilot van de gemeente Eindhoven is in 2005 gestart en het onderzoek van ITJ heeft geleid tot een lokaal actieplan 'Versterken ketenregie Spil-centra'⁴ Eindhoven 2006-2008'. Centraal stond de onderzoeksvraag: *wat is de bijdrage van de (twee) spil-centra, als keten van voorzieningen, in het voorkomen van en/of vroegtijdig signaleren van en ingrijpen bij problemen bij jeugdigen tussen 0 en 12 jaar?*

---

⁴De naam Spil staat voor Spelen, Integreren en Leren. De maximale ontwikkelingskansen van alle 0 -12 jarigen staan daarbij centraal.

De gemeente voert de zelfevaluatie in fasen uit. ITJ monitort dit proces en doet aanvullend onderzoek in de vorm van een levensloopconstructie. Begin 2010 is naar verwachting de zelfevaluatie gereed voor toetsing door ITJ.

Hoofdstuk 7 Eindevaluatie

Onderdeel van de methode van ITJ is het verrichten van een eindevaluatie van het actieplan dat de gemeente heeft opgesteld naar aanleiding van het ITJ-onderzoek.

Na de monitorfase, die circa twee jaar duurt, voert de gemeente een zelf(eind)evaluatie uit. ITJ toetst vervolgens de kwaliteit van deze evaluatie en geeft op grond van benoemde criteria een eindoordeel. Voldoet de zelf(eind)evaluatie van de gemeente dan is daarmee het gehele traject afgerond. Voldoet de zelf(eind)evaluatie van de gemeenten niet dan zijn er twee mogelijkheden:

- ITJ verzoekt de gemeente de zelf(eind)evaluatie (deels) te verbeteren. Daarna beoordeelt ITJ de evaluatie nogmaals. Als de evaluatie voldoende is volgt er geen actie meer van ITJ. Blijft de evaluatie onvoldoende dan kan ITJ besluiten tot nader onderzoek.
- ITJ gaat direct zelf over tot eindevaluatie en stelt de gemeente op de hoogte van het eindoordeel. In 2009 zal de gemeente Almere de zelf(eind)evaluatie hebben afgerond.

7.1 Huiselijk geweld en criminaliteit van jongeren – gemeente Almere

In Almere heeft ITJ, tijdens de pilotfase, onderzoek gedaan naar het probleem rond huiselijk geweld en kindermishandeling. De centrale vraag van dit onderzoek luidde: *in hoeverre zijn de ketens van voorzieningen in staat om in de gemeente Almere op meldingen van huiselijk geweld en kindermishandeling op een effectieve wijze actie te ondernemen zodat het geweld zo snel mogelijk en blijvend wordt gestopt?*

Ook heeft ITJ een onderzoek uitgevoerd naar jeugdcriminaliteit en ongewenst gedrag door jongeren. De centrale vraag van dit onderzoek luidde: *hoe zijn de ketens van voorzieningen in Almere in staat om jongeren met risicogedrag tijdig te signaleren en adequaat te interveniëren zodat deze jongeren niet verder afglijden in ongewenst gedrag?*

De implementatie van het actieplan is door ITJ gevolgd. De zelfevaluatie van Almere is naar verwachting in maart 2009 beschikbaar voor toetsing door ITJ.

Hoofdstuk 8   Ontwikkelactiviteiten

ITJ streeft er naar om de kennis op peil te houden en uit te breiden, methodes aan te scherpen en effectiever en efficiënter te werken (groter bereik). In 2008 zijn hiertoe verschillende activiteiten in gang gezet. Een aantal daarvan krijgt een vervolg in 2009. Deze activiteiten worden hieronder beschreven.

8.1   Aanvulling databestand en indicatoren

ITJ wil bewerkstelligen dat er in de nabije toekomst (structureel) data op lokaal niveau beschikbaar komt. Dit betekent dat ITJ in afstemming met gemeenten en andere actoren zal investeren in indicatoren die op gemeentelijk niveau geregistreerd worden, of geregistreerd zullen worden. De indicatoren die ITJ en overige partijen samen kiezen, komen op een ontwikkelagenda 2009-2011. Overigens blijft ITJ actief aansluiting zoeken bij de Jeugdmonitor en andere partijen. ITJ zal haar databestand voor de risicoselectie regelmatig actualiseren en aanvullen met deze nieuwe beschikbare indicatoren.

8.2   Verscherping van het bestaande toetsingskader

In de ontwikkelingsfase van ITJ is gekozen voor een algemene definitie van kwaliteitsaspecten en een open normenkader (zie *Ketens Laten Werken*, 2006). Op basis van de uitgevoerde onderzoeken is in 2008 de werking van dit kader geëvalueerd. Gebleken is dat het wenselijk is over te gaan tot een concretere invulling van de definities van de kwaliteitsaspecten, om zo een voor de gemeenten handzamer kader te bieden en concretere aanbevelingen te kunnen doen. Deze aanbevelingen zullen zowel gericht zijn op het behalen van korte-termijn resultaten, als op resultaten die pas op langere termijn zichtbaar worden en hun effectiviteit bewijzen.

In het verlengde hiervan zal ITJ vanaf 2009 werken met vast omschreven normenkaders. Eén voor de beoordeling van de ketensamenwerking in de gemeenten tussen alle organisaties en voorzieningen, en één normenkader specifiek gericht op beoordeling van de samenwerking tussen de partijen die behoren tot het basismodel CJG. Doel hiervan is op een uniforme, heldere manier (zowel intern als extern) te kunnen komen tot een genuanceerd oordeel over de ketensamenwerking tussen organisaties en voorzieningen binnen gemeenten.

8.3   Pilot self-assessment Den Bosch

ITJ heeft in het kader van de verbreding en verdere ontwikkeling van het ITJ-concept contact gezocht met VNG en gemeenten om de mogelijkheden voor die verbreding en doorontwikkeling te verkennen. Een van de initiatieven op dit gebied is een pilot waarbij gemeenten de onderzoeksopzet, de methodieken en het toetsingskader van ITJ zelf gebruiken voor beoordeling van de kwaliteit en effectiviteit van de samenwerking tussen voorzieningen op het gebied van jeugd rond een bepaald maatschappelijk probleem. Deze pilot self-assessment wordt uitgevoerd door de gemeente Den Bosch en betreft het thema Regionale aanpak kindermishandeling.

ITJ ondersteunt de gemeente bij het zich eigen maken van deze methodieken en de resultaatgerichte aanpak, en vervult hierbij een stimulerende rol. Onderzocht wordt wat de bijdrage van de VNG hierbij kan zijn.

Samen met de gemeente Den Bosch wil ITJ ervaring opbouwen in het verbreden van haar kennis en werkwijzen naar andere gemeenten. Met deze pilot wil ITJ met de gemeente Den Bosch de opgebouwde expertise overdraagbaar maken voor andere gemeenten: welke werkwijzen en methodieken van ITJ zijn door een gemeente over te nemen en op welke wijze kan dit het meest effectief gebeuren. De belangrijkste insteek hierbij is dat de gemeente zich de verschillende stappen van onderzoek naar de kwaliteit van de ketensamenwerking eigen maakt en uitvoert en dat ITJ daarbij ondersteuning biedt. Uitgangspunt van ITJ blijft daarbij dat het kind centraal staat en het onderzoek gericht is op het aantoonbaar reduceren en voorkomen van maatschappelijke problemen rondom jeugd. Voorwaardelijk is dat er een goede analyse is van de beginsituatie aan de hand van kengetallen.

8.4 Professionalisering

In 2009 wordt veel aandacht besteed aan de professionalisering van de ITJ-medewerkers. Dit betreft zowel de medewerkers van het programmabureau ITJ, als de inspecteurs die vanuit de vijf participerende inspecties voor een deel van hun tijd werkzaam zijn bij ITJ (zie ook hoofdstuk 10).

De nieuwe medewerkers worden geschoold in de ITJ-uitgangspunten, werkwijze en methodieken. Alle ITJ-medewerkers krijgen scholing in methoden en technieken die in ITJ-onderzoeken kunnen worden gehanteerd. Het gaat dan bijvoorbeeld om: interviewen, enquêteren, de vignetmethode en jongerenparticipatie. Ook wordt met diverse (rijks)inspecties informatie uitgewisseld over de inrichting van het toezicht en de methoden en technieken die daarbij gebruikt (kunnen) worden. ITJ kijkt of en hoe ze deze methoden en werkwijzen kan toepassen in haar eigen onderzoek.

Daarnaast worden de ITJ-medewerkers geschoold in het gebruik van verschillende (nieuwe) onderzoeksinstrumenten zoals het Interactive Voting System (IVS) en Group Decision Room (GDR).

Naast deze scholing in (nieuwe) methoden en technieken heeft ITJ blijvende aandacht voor ontwikkelingen in de actualiteit en ontwikkelingen die zich voordoen op het gebied van onderzoek, beleid en toezicht. Hiertoe worden onder andere gastsprekers uitgenodigd, werkbezoeken afgelegd en wordt deelgenomen aan conferenties.

Ook participeert ITJ via IJZ in de inspectieraad. Een belangrijk doel hiervan is kennis te vergroten en uit te wisselen (onder andere via de e-inspecties en een gemeenschappelijk opleidingsprogramma), het effect van het toezicht te vergroten, en toezicht en beleid beter op elkaar af te stemmen.

ITJ organiseert in 2009 een mini-conferentie over (de ontwikkeling van) het ITJ-toezicht. Belangrijk agendapunt is de samenwerking binnen de keten van voorzieningen met betrekking tot een door ITJ onderzocht maatschappelijk probleem.

Voortbouwend op eerdere contacten, vindt er samenwerking plaats met enkele andere Europese inspecties op het terrein van jeugd (Engeland, Ierland, Noord-Ierland, Schotland en Finland). Met deze inspecties worden ervaringen uitgewisseld en wordt kennis gedeeld betreffende samenwerkend toezicht dat zich richt op maatschappelijke resultaten van instellingen en lokale overheden. Daarbij gaat het onder meer om zelfevaluatie en self-assessment, risicogerichtheid en de ontwikkeling van risicomodellen en risicoanalyse en samenwerkingsvormen tussen inspecties.

Hoofdstuk 9 Communicatie

Als samenwerkingsverband van vijf rijksinspecties onderhoudt ITJ met zeer veel partijen contacten. Het betreft onder meer contacten met de beleidsdirecties van het ministerie voor Jeugd en Gezin, provinciale en lokale bestuurders, en maatschappelijke organisaties en voorzieningen die een rol (kunnen) spelen in het jeugddomein. Daarnaast zijn er de contacten met de andere sectorale rijksinspecties en de Inspectieraad, waarin de vijftien rijksinspectiediensten samen aan de vernieuwing van het toezicht werken.

In 2009 besteedt ITJ extra aandacht aan het versterken van de relaties met gemeenten, voorzieningen en organisaties zoals scholen, (jeugd)zorginstellingen en GGD'en. Ook wordt structureel contact onderhouden met de G4 en de VNG. Verder wordt de communicatie met de beleidsdirecties geïntensiveerd. Doel hiervan is ITJ en haar werkwijze meer bekendheid te geven en het effect van het werk van ITJ zoveel mogelijk te vergroten.

ITJ wil dit doel op verschillende manieren bereiken. De rode draden van de bevindingen van de onderzoeken worden actiever verspreid, bijvoorbeeld via internet, mailings van rapporten, presentaties en het organiseren van (werk)bijeenkomsten. Gemeenten en organisaties die direct betrokken zijn (geweest) bij ITJ-onderzoek kunnen mogelijk een rol spelen in het uitdragen van het effect van het ITJ-onderzoek, ondermeer door bij bestaande lokale en regionale samenwerkingsverbanden (de bevindingen van) ITJ ook daar 'op de agenda te zetten'. Daarnaast wil ITJ het effect van haar onderzoeken verbreden door de uitkomsten van onderzoeken ook actief bekend te maken bij gemeenten waar het onderzoek niet heeft plaats gevonden maar die wel behoren tot de gemeenten die meer dan gemiddeld worden geconfronteerd met de betreffende problematiek. Doel hiervan is deze gemeenten te stimuleren tot zelfevaluatie en het in gang zetten van verbeteringen. ITJ kan hierbij desgewenst een faciliterende rol spelen. Gezien de beperkte omvang en capaciteit van ITJ, wil zij dit realiseren door waar mogelijk aan te sluiten bij bestaande netwerken van gemeenten en organisaties.

Het vergroten van het bereik en het verbreden van het effect is voor ITJ geen doel op zich. Het uiteindelijke doel van de activiteiten van ITJ blijft dat er minder kinderen en jongeren tussen wal en schip vallen, en dat zij de kansen krijgen waar ze recht op hebben.

Hoofdstuk 10 Organisatie ITJ

ITJ is een programmatisch samenwerkingsverband van vijf rijksinspecties van wie de toezichttaken geheel of gedeeltelijk betrekking hebben op voorzieningen voor de jeugd. Het betreft: de Inspectie voor de Gezondheidszorg, de Inspectie van het Onderwijs, de Inspectie jeugdzorg, de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid en de Inspectie Werk en Inkomen. De Inspectie voor de Sanctietoepassing is incidenteel betrokken bij het programma van ITJ.

ITJ is sinds 2008 organisatorisch ondergebracht bij de Inspectie jeugdzorg van waaruit is voorzien in structurele financiering. De minister voor Jeugd en Gezin is de verantwoordelijke minister.

Iedere deelnemende inspectie reserveert en levert capaciteit voor de uitvoering van ITJ-onderzoeken, die zijn opgenomen in het Jaarwerkprogramma. Voor de periode tot en met 2011 is afgesproken dat de gezamenlijke inspecties in totaal 10 fte leveren. Tussen ITJ en de leverende inspectie wordt een detacheringsovereenkomst gesloten, waarin de doorlooptijd van de detachering ten minste twee jaar bedraagt. De detachering betreft in principe per medewerker minimaal 0,5 fte. De kennis en het toezicht van de ITJ-inspecteurs gezamenlijk beslaan het totale jeugddomein.

ITJ beschikt over een programmabureau, dat bestaat uit een vaste formatie van 5 fte. Vanuit het programmabureau wordt het ITJ-toezichtprogramma gecoördineerd, gemanaged en gefaciliteerd. Ook initieert het programmabureau ontwikkelactiviteiten onder andere op het gebied van methoden en technieken van onderzoek. Het programmabureau vormt samen met de ITJ-inspecteurs het zogenaamde kernteam, dat periodiek bijeenkomt. Naast het kernteam bestaan binnen ITJ-verband twee andere overlegstructuren: de programmaraad en de stuurgroep.

De programmaraad stelt jaarlijks het toezichtprogramma op en bewaakt de kwaliteit en de voortgang van de ITJ-onderzoeken. Tevens bereidt de programmaraad de besluitvorming van de stuurgroep voor. De programmaraad bestaat uit één vertegenwoordiger van iedere deelnemende inspectie. De stuurgroep bestaat uit eindverantwoordelijken van de samenwerkende inspectieorganisaties en wordt voorgezeten door de hoofdinspecteur jeugdzorg. De stuurgroep stelt het toezichtprogramma, de onderzoeksrapporten en de aanbevelingen die ITJ doet aan gemeenten en lokaal samenwerkende voorzieningen vast.

De programmadirecteur is verantwoordelijk voor de realisatie van het overeengekomen resultaat van het programma en legt daarover verantwoording af aan de voorzitter van de stuurgroep. De programmadirecteur stuurt de planning- en controlcyclus en het primaire proces. Daarnaast is de programmadirecteur functioneel leidinggevende van gedetacheerde ITJ-inspecteurs en ondersteuners. Dit heeft alleen betrekking op de werkzaamheden voor het programma ITJ.

Hoofdstuk 11 Sectoroverstijgende onderzoeken

Voor het komende jaar staat een aantal onderzoeken gepland die in samenwerking door de jeugdinspecties worden uitgevoerd, maar die niet het ketentoezicht betreffen. Er is steeds één inspectie de 'trekker' van het onderzoek die daarmee verantwoordelijk is voor de planning en organisatie van het onderzoek. Afhankelijk van inhoud en reikwijdte van het onderzoek worden andere inspecties daarbij betrokken.

11.1 Zorg voor kinderen met geringe sociale redzaamheid

In 2008 hebben de Inspectie voor de Gezondheidszorg, de Inspectie jeugdzorg en de Inspectie van het Onderwijs onderzocht of toezicht een bijdrage kan leveren aan de verbetering van de zorg voor kinderen en gezinnen met een geringe sociale redzaamheid. Het gaat vaak om kinderen met een licht verstandelijke handicap en bijkomende gedragsstoornissen. De zorg voor deze kinderen (en gezinnen) is complex vanwege het chronische karakter en de wisselende intensiteit van de zorgbehoefte. De inspecties willen aan de hand van een zorgmodel dat gebaseerd is op *best practices* in 2009 met thematisch toezicht bevorderen dat de zorg voor deze kwetsbare groep verbetert.

Trekker: Inspectie voor de Gezondheidszorg

Andere betrokken inspecties: Inspectie jeugdzorg, Inspectie van het Onderwijs

11.2 Vervolgtoezicht Veiligheid voor jeugdigen in justitiële jeugdinrichtingen

September 2007 hebben vijf inspecties (de Inspectie jeugdzorg, de Inspectie van het Onderwijs, de Inspectie voor de Gezondheidszorg, de Inspectie voor de Sanctietoepassing en de Arbeidsinspectie) het rapport *Veiligheid in justitiële jeugdinrichtingen: opdracht met risico's* gepubliceerd.

Bij zes van de dertien justitiële jeugdinrichtingen (JJl's) werd een 'ernstig risico' geconstateerd. Dit heeft ertoe geleid dat bij deze inrichtingen in 2008 verscherpt toezicht is ingesteld. Wanneer uit een hertoets blijkt dat er voldoende verbeteringen zijn doorgevoerd, dan wordt het verscherpt toezicht opgeheven en maken de inspecties afspraken met de inrichting hoe het vervolgtoezicht verder wordt vormgegeven. Afhankelijk van de verdere verbeteringen bij deze JJl's, zal dit vervolgtoezicht in 2009 wel of niet worden gecontinueerd.

Bij vier van de JJl's werd een 'matig' risico geconstateerd. In 2009 vindt bij deze inrichtingen een hertoets plaats. Wanneer deze hertoets plaatsvindt, is afhankelijk van de voortgang die de inrichtingen boeken bij het uitvoeren van hun verbeteringen.

Trekker: Inspectie jeugdzorg

Andere betrokken inspecties: Inspectie voor de Gezondheidszorg, Inspectie van het Onderwijs, Inspectie voor de Sanctietoepassing, Arbeidsinspectie

11.3 Resultaten verbeterplan Maasmeisje

In 2007 deed de Inspectie jeugdzorg samen met de Inspectie voor de Gezondheidszorg, de Inspectie van het Onderwijs en de Inspectie Openbare Orde en Veiligheid onderzoek naar het 'Maasmeisje'. Dit onderzoek resulteerde in het rapport *Brede zorgcoördinatie noodzakelijk. Onderzoek naar de hulpverlening rond het meisje Gessica*. Afgesproken is dat de gemeente Rotterdam bewaakt of de aanbevelingen uit dit rapport worden vertaald in beleid. In 2009 toetsen de inspecties op casusniveau of de wijzigingen in het beleid leiden tot verbeteringen.

Trekker: Inspectie jeugdzorg

Andere betrokken inspecties: Inspectie voor de Gezondheidszorg, Inspectie van het Onderwijs, Inspectie Openbare Orde en Veiligheid

Bijlage 1 Onderzoeken op het gebied van jeugd van de afzonderlijke ITJ-inspecties

In de jaarwerkplannen 2009 van de afzonderlijke inspecties is opgenomen op welke wijze de inspecties gestalte geven aan hun toezichthoudende taak binnen het eigen domein. In deze bijlage worden in de volgende vijf paragrafen de onderzoeken vermeld die sectoraal worden uitgevoerd en die naar inhoud en doel bijdragen aan de gezamenlijke doelstelling van het jaarwerkprogramma jeugd 2009.

INSPECTIE VOOR DE GEZONDHEIDSZORG

Kindermishandeling

Door middel van een follow-up van het thematisch toezicht signalering kindermishandeling op de spoedeisende hulpafdelingen van ziekenhuizen en een thematisch toezicht kindermishandeling bij de huisartsenposten, willen wij in 2009 bereiken dat de signalering van kindermishandeling verder in de zorg verbeterd.

Thematisch toezicht Jeugdgezondheidszorg (vervolg)

De inspectie bevordert met thematisch toezicht de kwaliteit van zorg van de jeugdgezondheidszorg. Daarbij richten wij ons in het bijzonder op de bewaking van de veilige ontwikkeling van kinderen en een effectieve aanpak van psychosociale problemen bij de jeugd. Daarnaast zal de inspectie door middel van toezicht bijdragen aan de invoering van het Elektronisch Kinddossier (EKD) en de verwijsindex.

Bijwerkingen van geneesmiddelen bij kinderen

Omdat kinderen geneesmiddelen krijgen voorgeschreven die niet bij hen onderzocht zijn, kan voor deze kwetsbare groep een substantieel risico op bijwerkingen bestaan. Wij willen onderzoeken in hoeverre aan kinderen gecontraïndiceerde geneesmiddelen worden voorgeschreven. Daarnaast willen we kijken hoe vaak bijwerkingen van geneesmiddelen reden zijn voor opname van kinderen in het ziekenhuis. Over dit onderzoek zullen wij middels een rapport en een publicatie in een vaktijdschrift communiceren.

Klinisch onderzoek bij kinderen

Gezien de kwetsbaarheid van kinderen vinden wij het van belang de ontwikkelingen met betrekking tot klinisch onderzoek bij kinderen nauwlettend te volgen. In 2009 voeren wij een nulmeting uit door middel van zes inspectierapporten over studies met kinderen.

Sociaal economische gezondheidsverschillen

In 2009 richt IGZ haar toezicht specifiek ook op sociaal economische gezondheidsverschillen (SEGV) om een bijdrage te kunnen leveren aan het verkleinen van deze verschillen. Dit gebeurt in de vorm van een thematisch toezicht waarbij de inspectie wil bevorderen dat gemeenten met

achterstandswijken effectief beleid voeren om de gezondheidstoestand van de bevolking in deze wijken te verbeteren.

INSPECTIE VAN HET ONDERWIJS

Kinderopvang

Sinds 1 januari 2008 voert de Inspectie van het Onderwijs het tweedelijns-toezicht op de kwaliteit van de kinderopvang uit. Vóór die tijd deed het Ministerie van Sociale zaken en Werkgelegenheid dit. Het eerstelijns-toezicht is een verantwoordelijkheid van de gemeenten. Zij laten de feitelijke inspecties bij de kinderopvangbedrijven door de gemeentelijke gezondheidsdienst (GGD) uitvoeren. Het is vervolgens aan de gemeenten om op basis van deze inspectierapporten zonnodig tot handhaving over te gaan. Als tweedelijns-toezichthouder bevordert de Inspectie van het Onderwijs het eerstelijns-toezicht van de gemeenten. Dit doet de inspectie door het uitbrengen van een landelijk oordeel over de uitvoering van het eerstelijns-toezicht door de gemeenten en daarnaast door het verrichten van onderzoeken naar aspecten van het eerstelijns-toezicht.

- **Landelijk oordeel**

De inspectie formuleert jaarlijks een landelijk oordeel over het eerstelijns-toezicht dat door de gemeente op de kinderopvang wordt uitgevoerd. Hierbij wordt geoordeeld over de rechtmatigheid, de doeltreffendheid en uniformiteit van de uitvoering van het toezicht en de handhaving door gemeenten. De inspectie baseert zich voor dit oordeel op de jaarverantwoordingen van gemeenten die zij jaarlijks aan de gemeenteraad en aan de minister leveren. Het landelijk oordeel geeft de minister, maar ook de maatschappij, inzicht in de uitvoering van het eerstelijns-toezicht en daarmee in de kwaliteit van de kinderopvang.

Het rapport met het landelijk oordeel over het verslagjaar 2008 wordt voor het eind van 2009 aan de staatssecretaris aangeboden.

- **Signalering**

De activiteit 'signalering' wordt uitgevoerd door het scannen van mondelinge berichten en persberichten die relevante informatie bevatten over (de uitvoering van) kinderopvang en het toezicht daarop door gemeenten. Door het onderkennen van signalen uit het veld worden risico's gedetecteerd, analyses uitgevoerd en trends zichtbaar gemaakt. Een signaal kan leiden tot een nadere actie, bijvoorbeeld een interventie in verband met mogelijke ernstige tekortkomingen of het instellen van een aspectonderzoek.

- **Domeinhouder kinderopvang**

Een aantal activiteiten voert de inspectie uit onder de paraplu van de Inspectieraad, het platform voor rijksinspecties.

Onderwerpen waar de inspectie aan werkt zijn:

- Vermindering toezichtlast (begeleiding pilots bij rijk en gemeenten, opgesteld door task-force Wallage);

- Ontwikkeling geautomatiseerd systeem dat GGD en gemeenten ondersteunt;
- Toezicht in het kader van de harmonisatie kinderopvang en peuterspeelzalen.

- **Leveren van diensten en actieve inzet kennis**

Naast de al genoemde activiteiten initieert en levert de inspectie bijdragen aan de verbetering van het eerstelijns-toezicht door gemeenten. De inspectie wisselt actief informatie uit met externe partijen. Soms worden discussienotities en aanbevelingen opgesteld. Dit toezichtinstrument is een niet te onderschatten activiteit, omdat de inspectie hierdoor een beter inzicht krijgt in de problemen waar de eerstelijns-toezichthouder voor staat.

Zichtbare diensten die de inspectie in dit kader heeft geleverd zijn onder andere het initiëren van een betere aansluiting tussen het GGD-inspectierapport en het wegingsmodel van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) (dat gemeenten gebruiken bij de uitvoering van de handhaving) en het beoordelen van de opzet van risicogestuurd toezicht door GGD en gemeente. Hoe de feitelijke uitvoering van risicogestuurd toezicht plaatsvindt, onderzoekt de inspectie in de vorm van een aspectonderzoek.

- **Gemeentelijk toezicht op gastouderbureaus**

In de loop van 2007 kwamen er steeds meer signalen binnen dat de groei van de gastouderopvang negatieve gevolgen zou hebben voor de kwaliteit. Dit was een reden om de beleidsregels per 1 april 2008 aan te passen en het gemeentelijk toezicht op de gastouderbureaus te verscherpen. Vanaf 1 april 2008 is verscherpt toezicht op de gastouderbureaus van start gegaan. De inspectie onderzoekt ook in 2009 of het gemeentelijk toezicht op de gastouderbureaus rekening houdt met de aangescherpte normen ten aanzien van de gastouderopvang en of er verschillen tussen gemeenten waarneembaar zijn.

- **Toerusting GGD en uitbreiding BSO**

In 2007 bleek dat veel gemeenten geconfronteerd werden met capaciteitsgebrek bij gemeentelijke gezondheidsdiensten (GGD'en). Dat werd voor een deel veroorzaakt door de forse uitbreiding van buitenschoolse opvangvestigingen (BSO). Deze problematiek zorgt er mede voor dat gemeenten, die verantwoordelijk zijn, in de problemen komen met het halen van de wettelijke inspecties en het laten verrichten van noodzakelijke onderzoeken. Door de staatssecretaris van OCW zijn mede hierom in december 2007 extra middelen aan het gemeentefonds toegevoegd. De inspectie onderzoekt of GGD'en nog steeds kampen met capaciteitsproblemen en wat de oorzaken en gevolgen hiervan zijn.

- **Risicogericht toezicht door GGD en gemeente**

GGD-Nederland heeft in 2008 in samenwerking met de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) het 'risicogericht toezicht' ontwikkeld; meer toezicht waar nodig, gericht op verbetering van de kwaliteit van de kinderopvang, en minder toezicht waar de kwaliteit goed is. Deze vorm van toezicht op de kinderopvang wordt eind 2008 geïmplementeerd. De inspectie volgt de implementatie en brengt de eerste ervaringen en resultaten in beeld, zonder in dit stadium al een oordeel te geven.

- **Centrale positie ouders**

In de Wet kinderopvang, in werking getreden op 1 januari 2005, hebben de ouders een centrale positie gekregen. Illustraties daarvan zijn de verplichte oudercommissie, de verplichting ouders te informeren en het systeem van vraagfinanciering. De inspectie gaat onderzoek doen naar de positie van ouders in de kinderopvang. Vragen die hierbij aan de orde kunnen komen zijn:

Hoe worden ouders geïnformeerd over de GGD-rapporten en andere informatie over de kwaliteit van de kinderopvangonderneming? Is dit voldoende?

Kunnen ouders de aan hen toegekende centrale rol waarmaken?

Hoe functioneert het eerstelijns toezicht ten aanzien van de centrale rol van de ouders?

Voor- en vroegschoolse educatie

- **Toezicht vve**

In de pilot 'Toezicht op vve in de G4' (2007) is een bestandsopname gemaakt bij ruim 250 voor- en vroegscholen in de vier grote steden. In 2008 en 2009 wordt vervolgtoezicht uitgevoerd, gericht op de effectiviteit van voor- en vroegschoolse educatie (vve). Vve kent twee hoofddoelen: 1) zorgen dat kinderen 'gewoon' mee kunnen in groep 3 van de basisschool, en 2) zorgen dat zoveel mogelijk doelgroepkinderen worden bereikt. Dit zijn daarom de hoofdpunten van het inspectietoezicht.

Het toezicht wordt op de volgende manier ingevuld:

Bestuursgericht: bij de nieuwe werkwijze start het onderzoek op het niveau van de gemeente.

Vervolgens wordt gekeken naar het niveau van de welzijnsorganisaties en de schoolbesturen.

Risicogestuurd: vve-locaties worden geselecteerd op basis van risicoanalyses bij de besturen en vanuit de gemeentelijke gezondheidsdienst (GGD)-onderzoeken bij de peuterspeelzalen.

Thematisch: uit de bestandsopname van 2007 en eventueel uit andere bronnen kunnen risicofactoren naar voren komen, die in de vorm van themaonderzoeken worden onderzocht (bijvoorbeeld ouderbetrokkenheid, externe zorgketen, vve-coördinatie, dubbele bezetting).

Aansluitend op het reguliere inspectieonderzoek: als blijkt dat de kwaliteit van het onderwijs op een basisschool (en dan met name in de onderbouw) onvoldoende is, wordt ook onderzoek gedaan op de bijbehorende voorschool.

- **Opbrengsten van voor- en vroegschoolse educatie in de groepen 1 en 2 van basisscholen**

De inspectie voert in 2009 een verkennend onderzoek uit naar de opbrengsten van vve: in welke mate slaagt vve erin te realiseren dat doelgroepkinderen 'gewoon' mee kunnen op de basisschool? Het onderzoek wordt uitgevoerd op een steekproef van vroegscholen waarvan de voorschool bezocht wordt in het kader van de bestandsopname. Het onderzoek is verkennend van aard, omdat uit de pilot vve in de G4 uit 2007 gebleken is dat op veel vroegscholen de benodigde gegevens omtrent (de vorderingen van) vve-leerlingen in onvoldoende mate beschikbaar zijn. Bovendien wil de inspectie aansluiten bij andere onderzoeken naar de effectiviteit van vve, die de komende periode plaatsvinden onder auspiciën van EC O3.

Toezicht op lokale educatieve agenda

De inspectie onderzoekt de voortgang en het functioneren van de Lokale Educatieve Agenda (LEA) in (een steekproef van) Nederlandse gemeenten.

In 2008 voerde de inspectie een verkennend onderzoek uit naar de stand van zaken rond de Lokale Educatieve Agenda met name gericht op de vier grote steden. Met gebruik van de in dat project ontwikkelde werkwijze wordt het onderzoek in 2009 uitgevoerd. Het onderzoek omvat een beleidsanalyse van de voortgang van het tot stand komen van Lokale Educatieve Agenda's en een inhoudelijke evaluatie van het effect van LEA-afspraken tussen schoolbesturen en gemeenten op versterking van de kwaliteit van het onderwijs. Het onderzoek wordt tevens uitgevoerd vanwege de nader vorm te geven inzet van het toezicht van de inspectie op afspraken die in het kader van de Lokale Educatieve Agenda over resultaten van scholen worden gemaakt. Het onderzoek vindt plaats in de vorm van een pilot waarin de mogelijkheden voor zo'n verbinding worden onderzocht. Het onderzoek is gericht op het po, maar vo wordt zijdelings betrokken.

Sociale cohesie en burgerschap

De inspectie monitort en evalueert de implementatie van onderwijs voor bevordering van burgerschap en integratie, en evalueert het instrumentarium voor het toezicht daarop.

Met ingang van 2006 hebben scholen voor po, vo en ec de wettelijke taak om het 'actief burgerschap en de sociale integratie' van leerlingen te bevorderen. De inspectie ziet toe op de invulling die scholen daaraan geven. Uit eerdere rapportages kwam naar voren dat, hoewel veel scholen zich van deze opdracht bewust zijn en een begin maakten met de invulling daarvan, nu de stap gezet moet worden naar opname in het curriculum.

De inspectie beoordeelt de voortgang van de uitwerking van de burgerschapsopdracht via regulier toezicht op (steekproeven van) scholen en onderzoekt de inhoudelijke ontwikkeling van dit onderwijs en randvoorwaarden zoals de beschikbaarheid van materialen, inzicht in opbrengsten en effectieve aanpakken, en aandacht voor mogelijke belemmeringen. Het toezicht van de inspectie op burgerschap wordt ingevuld op basis van een toezichtkader dat gefaseerd en in overleg met veld en wetenschap wordt uitgebouwd.

Integratie en segregatie in primair en voortgezet onderwijs

De inspectie gaat verschillen tussen scholen in het effect van segregatie op de prestaties van leerlingen in kaart brengen. Het onderzoek verkent daarnaast mogelijkheden om in het toezicht aandacht te geven aan de bijdrage van scholen aan het tegengaan van segregatie en bevordering van integratie.

In 2008 heeft de inspectie inventariserend onderzoek gedaan naar de mate van segregatie in het primair en voortgezet onderwijs. Onderdeel van dit onderzoek was een verkenning van de relatie tussen kenmerken van scholen, de samenstelling van de leerlingenpopulatie en leerprestaties. Op de achtergrond stond de vraag welke kenmerken van scholen bijdragen aan bevordering van integratie en het afremmen van de effecten van segregatie op leerprestaties. Deze vraag staat in het onderzoek 'Integratie en segregatie in basis en voortgezet onderwijs' centraal. Er wordt gekeken naar de resultaten die scholen in dit opzicht boeken.

INSPECTIE JEUGDZORG

Entreetoets nieuwe aanbieders van gesloten jeugdzorg

Sinds 1 januari 2008 is het mogelijk om jongeren met ernstige opgroei- en opvoedingsproblemen te behandelen binnen een gesloten setting. Met de minister voor Jeugd en Gezin is afgesproken dat alle nieuwe instellingen voor gesloten jeugdzorg, een half jaar nadat ze gestart zijn, een zogenaamde entreetoets krijgen. Door middel van deze toets kijkt de inspectie of deze instellingen voorwaarden scheppen voor veilige en verantwoorde zorg.

In 2008 heeft de inspectie bij twee instellingen die inmiddels gesloten jeugdzorg aanbieden, te weten *De Koppeling* en *Jutters Jeugdformaat Combinatie*, een entreetoets uitgevoerd. De resultaten van deze twee onderzoeken worden begin 2009 verwacht.

Op 1 april 2009 gaat een andere nieuwe aanbieder van gesloten jeugdzorg, *Transferium* (locatie Driehuis), van start. De inspectie onderwerpt deze locatie van de nieuwe aanbieder gesloten jeugdzorg in 2009 aan een entreetoets. Daarnaast neemt de inspectie in het voorjaar van 2011 de locatie Heerhugowaard van *Transferium*, die op 1 oktober 2010 start, een entreetoets af.

In maart 2008 heeft de inspectie het rapport 'Veiligheid binnen de *Glen Mills School*'⁵ gepubliceerd, waarin zij een aantal aanbevelingen heeft gedaan aan de *Hoenderloo Groep* (waaronder de *Glen Mills School* valt) en de verantwoordelijke overheden. Op grond van deze aanbevelingen heeft de *Hoenderloo Groep* een verbeterplan opgesteld. De inspectie stelt zich in 2009 door middel van voortgangsgesprekken op de hoogte van de vorderingen van dit verbeterplan.

Daarnaast is het zo dat de *Glen Mills School* per 1 november 2008 door de minister voor Jeugd en Gezin is aangewezen als aanbieder van gesloten jeugdzorg. Afgesproken is dat de inspectie begin 2010 de *Glen Mills School* een entreetoets afneemt.

De veiligheid in de voormalige justitiële jeugdinrichtingen die inmiddels gesloten jeugdzorg aanbieden, is in 2007 onderzocht door de inspectie samen met vier collega-inspecties⁶. Deze instellingen vallen thans onder het vervolgtoezicht 'Veiligheid voor jeugdigen in justitiële jeugdinrichtingen'.

Toezicht alle aanbieders van gesloten jeugdzorg op basis van het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg

In het najaar van 2008 heeft de MOgroep met medewerking van de Inspectie jeugdzorg normen opgesteld voor de gesloten jeugdzorg en deze vastgelegd in het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg. De inspectie zal op basis van dit kwaliteitskader bij *alle* aanbieders van gesloten jeugdzorg tot 2012 stapsgewijs toezicht houden. Waar nodig werkt de inspectie samen met collega inspecties. Dit toezicht vindt dus ook plaats bij de instellingen van wie het nieuwe aanbod gesloten jeugdzorg al getoetst is in de voormalige JJI's.

---

⁵ Inspectie jeugdzorg, september 2008 (zie www.inspectiejeugdzorg.nl).

⁶ De Inspectie van het Onderwijs (IvO), de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ), de Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) en de Arbeidsinspectie (AI).

Het accent van dit toezicht ligt op de volgende thema's uit het kwaliteitskader:

- 1 gesloten leefomgeving, met name de rechtspositie van de jeugdige inclusief de toekenning van verlof: 2008-2009, onderzoek naar beleid en praktijk. Rapportage in het voorjaar 2009;
- 2 behandel- en opvoedplanning, opvoeding en personeel: 2009-2010, onderzoek naar beleid en praktijk. Hieronder wordt onder meer verstaan het opstellen en uitvoeren van het behandelplan, de multidisciplinaire aanpak, het leefklimaat en medische, geestelijke en emotionele verzorging. Rapportage in het voorjaar 2010;
- 3 behandeling, dagprogramma en ketensamenwerking: 2011-2012, onderzoek naar beleid en praktijk. Hier wordt onder meer verstaan een individueel behandelplan, dagstructuur en dagbesteding, onderwijs, trajectverantwoordelijkheid en samenwerking. Rapportage in het voorjaar 2012.

Veiligheid van pleegkinderen

In 2008 is de inspectie gestart met een landelijk onderzoek naar de veiligheid van pleegkinderen binnen pleeggezinnen. De vraag die hierbij centraal staat is of de Voorzieningen voor Pleegzorg (VVP) systematisch zorgdragen voor de veiligheid van kinderen in pleeggezinnen. Het onderzoek richt zich op twee thema's: de *screening* van pleeggezinnen op mogelijke veiligheidsrisico's en het *toezicht* op de veiligheid van pleegkinderen wanneer de kinderen in het pleeggezin verblijven. Zowel het beleid als de praktijk van de VVP's wordt hierbij betrokken. Na het maken van instellingsrapporten, volgt een rapport met het landelijke beeld.

In aansluiting op bovenstaand toezicht is de inspectie van plan om in 2010 onderzoek te doen naar de begeleiding van de biologische ouders (door de VVP's) in de periode dat hun kinderen in een pleeggezin zijn ondergebracht.

Kwaliteit van de toetsende taak van de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK)

In het najaar van 2008 heeft de inspectie het rapport '*De toetsende taak van de Raad voor de Kinderbescherming*⁷' uitgebracht. Hieruit bleek dat de kwaliteit van de toetsende taak – daar waar het gaat om het voornemen een uit huis geplaatst kind terug naar huis te laten gaan – van onvoldoende kwaliteit was. Zo werden beslissingen in deze zaken door BJZ niet tijdig ter toetsing voorgelegd aan de RvdK en was de inhoud van de beslissingen die aan de RvdK werden voorgelegd veelal onvoldoende voor een inhoudelijke toets. Daarnaast bleek dat er geen sprake was van een eenduidige uitvoering van de toetsende taak en dat niet helder was op grond waarvan de RvdK tot zijn oordeel kwam.

De MOgroep en de RvdK hebben een verbeterplan opgesteld dat is gebaseerd op de bevindingen en aanbevelingen van de inspectie. De minister voor Jeugd en Gezin heeft aangegeven dat hij ervan uit gaat dat beide organisaties vanaf 1 januari 2009 gaan werken volgens de wijze die de inspectie heeft aanbevolen. De inspectie toetst op verzoek van de minister in 2009 in hoeverre de doorgevoerde verbeteringen in de praktijk hebben geleid tot een betere kwaliteit van de toetsende taak.

---

⁷ Inspectie jeugdzorg, oktober 2008 (zie www.inspectiejeugdzorg.nl).

Kwaliteit van de beschermingstaak van de Raad voor de Kinderbescherming

Eind 2008 is de inspectie een landelijk onderzoek gestart naar de kwaliteit van het primaire proces van de beschermingstaak (civiele taak) van de Raad voor de Kinderbescherming. Het toezicht, dat door zal lopen in 2009, richt zich vooral op de kwaliteit van het onderzoek in beschermingszaken. In het project *'Kwaliteit van de toetsende taak van de Raad voor de Kinderbescherming'*, dat hiervoor beschreven staat, doet de inspectie onderzoek naar de toetsende taak van de RvdK. Aangezien dit een onderdeel is het primaire proces van de beschermingstaak van de RvdK, zal de inspectie nagaan of dit onderzoek eventueel ondergebracht kan worden in project *'Kwaliteit van de beschermingstaak van de Raad voor de Kinderbescherming'*.

Risicomanagement bij onder toezicht gestelde kinderen

In het najaar van 2008 heeft de inspectie de notitie *'Risicomanagement bij onder toezicht gestelde kinderen'*⁸ gepubliceerd, waarin zij aangeeft dat uit onderzoek is gebleken dat het onderzoeken, taxeren en beperken van het risico op voor kinderen ernstig bedreigende gebeurtenissen een onvoldoende structureel en expliciet onderdeel is van het primaire proces van de jeugdbescherming. Tegelijkertijd heeft de inspectie geconstateerd dat er belangrijke stappen worden gezet om het primaire proces in de jeugdbescherming te verbeteren en de veiligheid van het kind beter te waarborgen. Ten eerste is er de Deltamethode gezinsvoogdij, die naar verwachting op 1 juli 2009 volledig zal zijn geïmplementeerd bij alle BJZ's. De minister voor Jeugd en Gezin heeft gesteld dat tot de volledige implementatie heeft plaatsgevonden, het onderdeel 'risicomanagement' van de Deltamethode met voorrang uiterlijk op 1 januari 2009 wordt ingevoerd en gehanteerd door alle gezinsvoogdijwerkers. Ten tweede heeft de MOgroep het veiligheidskader *'Veiligheidsbeleid en risicomanagement in het Bureau Jeugdzorg'*⁹ vastgesteld, dat in 2009 met prioriteit zal worden geïmplementeerd.

Op verzoek van de minister voor Jeugd en Gezin doet de inspectie in 2009 onderzoek naar het onderdeel 'risicomanagement' van de Deltamethode. Vanaf begin 2010 ziet de inspectie erop toe dat ook de overige onderdelen van de Deltamethode gezinsvoogdij zijn geïmplementeerd én dat het primaire proces van de jeugdbescherming zodanig is ingericht dat systematisch wordt gelet op de (on)veiligheid en dat systematisch gewerkt wordt om tot de beste beslissingen te komen in het belang van het kind.

Interlandelijke adoptie

In 2008 is de inspectie een toezichttraject gestart waarin zij het primaire proces van adoptie onderzoekt. Het onderzoek vindt plaats bij alle vergunninghouders interlandelijke adoptie. Daarnaast wordt de RvdK in het onderzoek betrokken, daar deze verantwoordelijk is voor het onderzoek naar de aspirant adoptieouders. Bij het inrichten van het toezicht maakt de inspectie - daar waar mogelijk - gebruik van en sluit zij aan bij het *'Kwaliteitskader vergunninghouders interlandelijke adopties'* dat de

---

⁸ Inspectie jeugdzorg, oktober 2008 (zie www.inspectiejeugdzorg.nl).

⁹ Berge, I. ten & A. van Montfoort (juni 2008). *Veiligheidsbeleid en risicomanagement in het Bureau Jeugdzorg*. Utrecht/Woerden: Nederlands Jeugdinstituut, Adviesbureau Van Montfoort.

vergunninghouders in 2008 hebben opgesteld. Medio 2009 brengt de inspectie per vergunninghouder een rapport uit met daarin een oordeel over de mate van het risico dat kinderen in het adoptieproces lopen. De inspectie zal - indien nodig - de vergunninghouders vragen een verbeterplan op te stellen. Bij deze vergunninghouders doet de inspectie begin 2010 een hertoets, waarin zij onderzoekt of de voorgenomen verbeteringen doorgevoerd zijn en of dit tot een kwaliteitsverbetering heeft geleid. Deze informatie kan het Ministerie van Justitie vervolgens gebruiken bij de verlenging van de vergunningen eind 2010.

Campussen

Het kabinet wil de maatschappelijke participatie van alle jongeren versterken: alle jongeren gaan naar school, werken of doen werkervaring op. Ook jongeren die met de gebruikelijke hulpverlening niet worden bereikt, wil het kabinet terugleiden naar maatschappelijke participatie. Het gaat daarbij om jongeren (12-27 jaar) zonder zicht op opleiding of arbeid die dreigen af te glijden naar maatschappelijk ongewenst gedrag. Voor deze groep moeilijk te motiveren jongeren wordt ervaring opgedaan met een nieuw instrument: de campussen.

Op dit moment loopt er een aantal pilotprojecten. Deze pilots hebben als doel om inzicht te krijgen in de meest effectieve aanpak voor deze groep jongeren en een op ervaring gebaseerde onderbouwing te krijgen voor landelijke invoering van de campussen. Omdat het van essentieel belang is dat de zorg die geboden wordt in de pilots van voldoende kwaliteit is, houdt de Inspectie jeugdzorg toezicht op de kwaliteit van de geleverde jeugdzorg. Na de evalueatie van de pilots in 2010 zal bij de uiteindelijke vormgeving van de campussen het toezicht structureel geregeld worden.

Zorgaanbod in het buitenland

Het gebruik maken van buitenlands zorgaanbod voor Nederlandse jongeren beschouwt de inspectie als een bijzondere situatie, met extra risico's. Daarom is de inspectie in 2008 gestart met een toezicht naar zorgaanbieders in Nederland die gebruik maken van zorgaanbod in het buitenland. Het project bestaat uit een inventarisatie van de aard en omvang van dit type zorgaanbod, gevolgd door een risico-inventarisatie om zicht te krijgen op de grootste risico's.

In 2009 vindt het feitelijke toezicht plaats en doet de inspectie daar onderzoek waar zij de grootste risico's ziet. In dit toezicht onderzoekt de inspectie hoe zorgaanbieders in Nederland de risico's van de zorg in het buitenland weten te beperken.

Nieuwe aanbieders van jeugdzorg

In 2005 hebben het IPO, het ministerie van VWS en de inspectie afspraken gemaakt over het verantwoord gebruik maken van nieuwe zorgaanbieders. Kern van de afspraken is dat een provincie beoordeelt of zij van een nieuwe zorgaanbieder gebruik wil maken. De provincie let daarbij in elk geval op een aantal kwaliteitsaspecten. Vervolgens kan de provincie de inspectie verzoeken om toezicht uit te voeren op deze zorgaanbieder, waarbij de inspectie toetst of de instelling voldoet aan voorwaarden voor veilige en verantwoorde zorg.

Op verzoek van de provincies Noord-Brabant (twee instellingen) en Noord-Holland (één instelling) voert de inspectie in 2009 toezicht uit bij drie nieuwe zorgaanbieders.

Ruimte en grenzen rond seksualiteit in residentiële instellingen

In 2007 en 2008 heeft de inspectie bij alle provinciale en landelijk werkende residentiële zorgaanbieders onderzocht welk beleid deze instellingen hebben op het gebied van belangrijke thema's rondom seksualiteit, te weten bejegening, seksualiteit, preventie, reactie en deskundigheid. In 2008 is bij vier instellingen onderzoek gedaan naar de mate waarin deze thema's in de praktijk aandacht krijgen.

In 2009 wordt dit praktijkonderzoek uitgevoerd bij een nader te bepalen aantal andere residentiële instellingen.

Agressief en seksueel grensoverschrijdend gedrag in residentiële instellingen

In 2007 en 2008 heeft de inspectie bij alle provinciale en landelijk werkende residentiële zorgaanbieders onderzocht welk beleid deze instellingen hebben op het gebied van belangrijke thema's rondom seksualiteit, te weten bejegening, seksualiteit, preventie, reactie en deskundigheid. In 2008 is bij vier instellingen onderzoek gedaan naar de mate waarin deze thema's in de praktijk aandacht krijgen.

Dit praktijkonderzoek wordt in 2009 op verzoek van de provincie Utrecht in deze provincie uitgevoerd, waarbij de inspectie tevens onderzoekt hoe de Utrechtse instellingen omgaan met agressief gedrag.

Risicotaxatie en systematisch handelen bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling

Op verzoek van de provincies¹⁰ Groningen, Drenthe, Amsterdam, Zuid-Holland, Haaglanden en Noord-Brabant doet de inspectie in 2009 in deze provincies onderzoek naar risicotaxatie en systematisch handelen bij het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK).

Jeugdzorgboerderijen

De provincie Gelderland heeft de inspectie verzocht om toezicht te doen naar de kwaliteit van jeugdzorgboerderijen. Er is in Gelderland sprake van 'onderaannemerschap'; de jeugdzorgboerderijen sluiten zich aan bij een bestaande zorgaanbieder. Het toezicht richt zich op de vraag of er wordt voldaan aan voorwaarden voor veilige en verantwoorde zorg.

Afhankelijk van de uitkomsten overweegt de inspectie het onderzoek in 2010 te herhalen bij jeugdzorgboerderijen in andere provincies.

Veilige en verantwoorde zorg Stichting Nieuw Veldzicht

Eind 2007 heeft de inspectie bij *Stichting Nieuw Veldzicht* onderzoek gedaan naar de mate waarin deze instelling voldoet aan randvoorwaarden voor verantwoorde zorg en een veilig opvoedingsklimaat. Op verzoek van de provincie Flevoland onderzoekt de inspectie in 2009 in hoeverre de destijds gedane aanbevelingen zijn omgezet in beleid en in hoeverre dit in de praktijk heeft geleid tot een verbetering van de kwaliteit van de zorg (vooral op het gebied van een veilig opvoedingsklimaat).

---

¹⁰ Waar provincie staat, wordt tevens stadsregio bedoeld.

Toezicht op de BES-eilanden

Naar verwachting zullen de eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba (BES-eilanden) per 1 januari 2011 de status van openbaar lichaam krijgen, waardoor de jeugdzorg op deze eilanden zal vallen onder de verantwoordelijkheid van de minister voor Jeugd en Gezin. Vanaf de overgangdatum zal er ook een structurele vorm van toezicht moeten zijn op de jeugdzorginstellingen op deze eilanden.

In 2008 en 2009 doet de inspectie een eerste verkenning naar de kwaliteit van de jeugdzorg op de BES-eilanden. Daarna zal de inspectie met de betrokken partijen in overleg treden om invulling te geven aan een structurele vorm van toezicht op de jeugdzorginstellingen op Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

Casemanagement Bureau Jeugdzorg

In 2006 heeft de inspectie in een aantal provincies toezicht gedaan naar het onderwerp casemanagement bij BJZ. Op verzoek van de provincie Utrecht is de inspectie eind 2008 een dergelijk onderzoek gestart in deze provincie dat doorloopt naar 2009.

In 2009 start de inspectie op verzoek van de provincie Zeeland ook een onderzoek naar het casemanagement bij BJZ in deze provincie. Binnen beide toezichtprojecten kijkt de inspectie naar de manier waarop BJZ zorgt voor veiligheid en continuïteit in het hulpverleningsproces.

Het functioneren van het klachtrecht, de vertrouwenspersoon en de cliëntenraad

Op verzoek van de betrokken provincies is de inspectie in 2008 gestart met een onderzoek naar het functioneren van het klachtrecht, de vertrouwenspersoon en de cliëntenraad in Groningen, Friesland, Utrecht, Zuid-Holland en Rotterdam. Doel van dit toezicht is om zicht te krijgen op de uitvoering van deze cliëntenrechten in de praktijk en om betrokken partijen te stimuleren verder vorm hieraan te geven. In dit onderzoek, dat doorloopt naar 2009, wordt in elk van de hiervoor genoemde provincies onderzoek gedaan bij BJZ en minimaal één zorgaanbieder.

Nazorg in de laatste fase en na afloop van het hulpverleningsproces

Het stadsgewest Haaglanden krijgt regelmatig signalen dat de zorg van cliënten in de jeugdzorg in de laatste fase van de hulpverlening en/of na afloop onvoldoende is, waardoor het risico bestaat dat cliënten terugvallen en opnieuw jeugdzorg nodig hebben. Aangezien het stadsgewest hier te weinig zicht op heeft, heeft zij de inspectie gevraagd hier onderzoek naar te doen.

Afhankelijk van de resultaten van dit onderzoek, kan het zijn dat de inspectie besluit dit toezicht in 2010 ook in andere provincies uit te voeren.

Kwaliteit indicatiestelling Bureau Jeugdzorg Utrecht

In 2006 heeft de inspectie bij alle BJZ's onderzocht of de kwaliteitsbewaking van de indicatiestelling systematisch was georganiseerd en of de kwaliteitsbewaking leidde tot adequate verbeter-

maatregelen. Dit heeft geresulteerd in het rapport *'Met het oog op kwaliteit. Landelijk onderzoek naar de kwaliteitsbewaking van indicatiestelling door bureaus jeugdzorg'*¹¹.

Op verzoek van de provincie Utrecht is de inspectie eind 2008 gestart met de voorbereiding van een onderzoek dat in 2009 plaats vindt. Hierin zal de inspectie nagaan of de aanbevelingen uit het onderzoek van 2006 hebben geleid tot verbeteringen van de kwaliteitsbewaking van de indicatiestelling bij BJZ Utrecht.

INSPECTIE OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID

Jeugdtaak van de Nederlandse politie

Aanleiding

Met de landelijke prioriteiten Nederlandse politie wordt geborgd dat de politie gericht bijdraagt aan de genoemde doelstellingen, waaronder jeugdcriminaliteit. Op dit terrein is afgesproken dat de politie haar bijdrage intensiveert aan de persoonsgerichte aanpak van criminele jeugd. Daarnaast intensiveert de politie het vroegtijdig signaleren en adviseren over risicojeugd, waaronder 12-minners. Als concrete bijdrage van de politie zijn genoemd:

De politie zal de jeugdgroepen met de 'shortlistmethodiek Beke en Ferwerda' in kaart brengen en de informatie inbrengen in het jeugdcasusoverleg en het veiligheidshuis;

De doorlooptijden bij de politie voor minderjarige verdachten zullen voldoen aan de 'Kalsbeeknorm'. Volgens het veiligheidsprogramma *'Naar een veiliger samenleving'* is het uiteindelijke doel van de aanpak van jeugdcriminaliteit om de recidive onder jongeren te laten dalen met tien procent. Het kabinet vraagt meer daadkracht en een grotere slagvaardigheid om deze vermindering van (jeugd)criminaliteit en recidive aan het eind van deze kabinetsperiode (2011) te realiseren.

Doel

Uit het inspectieonderzoek naar de politieke jeugdtaak in 2004 bleek dat er sprake was van verschillende stadia in de ontwikkeling van de jeugdtaak in de korpsen. Er werd geconstateerd dat de politie met de ontwikkeling van de jeugdtaak nog 'op weg was'. De Inspectie OOV wil opnieuw bezien met welke kwaliteit de jeugdtaak anno 2009 wordt uitgevoerd. De korpsen hebben zo nog de ruimte om (eventueel) hun werkwijze aan te passen om de doelstelling te realiseren.

De methode Beke/Ferwerda en de Kalsbeeknorm worden bij dit onderzoek betrokken.

Voorafgaand c.q. relevant onderzoek

- 'Politiële jeugdtaak, de kinderschoenen ontgroeid?', Inspectie OOV, 2001
- 'Politiële jeugdtaak, op weg naar volwassenheid', Inspectie OOV, 2004

---

¹¹ Inspectie jeugdzorg, februari 2006 (zie www.inspectiejeugdzorg.nl).

INSPECTIE WERK EN INKOMEN

Re-integratie Wajongers

Wajong is een uitkering voor jonggehandicapten. Je bent jonggehandicapt als je al op jonge leeftijd arbeidsongeschikt of gedeeltelijk arbeidsgeschikt bent. Arbeidsongeschikt of gedeeltelijk arbeidsgeschikt betekent dat je door ziekte of handicap minder kunt verdienen dan iemand met dezelfde opleiding en leeftijd kan verdienen. Je kan dan niet zelf voor een eigen inkomen zorgen om van te leven. De Wajong-uitkering helpt met een inkomen op minimumniveau. Het aantal Wajongers stijgt vanaf eind 2006 sterk. De Inspectie Werk en Inkomen doet in 2009 onderzoek met de vraagstelling of de inspanningen van UWV en gemeenten er toe bijdragen om Wajongers duurzaam te laten participeren op de arbeidsmarkt of op een andere wijze te laten deelnemen aan de samenleving.

Bijlage 2 Planning onderzoeken

Onderzoek	2008				2009				2010			
	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw
Huiselijk Geweld, Almere												
Criminaliteit Jongeren, Almere												
Keten Onderwijs Arbeidsmarkt, Venlo												
SPIL-centra, Eindhoven												
Jeugdprostitutie, Rotterdam												
Dak- en thuisloze jongeren, Parkstad Limburg												
Uitval/Jeugdwerkloosheid, Emmen												
Ketenkwaliteit, Roermond												
Overgewicht, Culemborg												
Kindermishandeling, Haarlem												
Voortijdig Schoolverlaten, Dordrecht												
Centra voor Jeugd en Gezin												
Recidive onder jongeren, Den Haag, Lelystad, Hellevoetsluis, IJsselstein												
Overgewicht bij jongeren, Delfzijl, Gorinchem, Doesburg, Vlissingen, Almelo												
Armoede, gemeenten nog te selecteren												
Verslaving, gemeenten nog te selecteren												
Goed voorbereid naar school, gemeenten nog te selecteren												

Onderzoeksfase *	
Monitorfase	
Zelfevaluatie gemeente	

* De onderzoeksfase bestaat uit:	onderzoek door ITJ incl. nota van bevindingen
	opstelling actieplan door gemeente
	eindpublicatie ITJ en gemeente

Bijlage 3 Lijst met afkortingen

AMK	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
BES	Bonaire, St. Eustatius, Saba
BJZ	Bureau Jeugdzorg
BSO	Buitenschoolse Opvangvestiging
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
EC	Expertisecentra
EC O3	Expertisecentrum Ontwikkeling, Opvang en Onderwijs voor 0-12 jarigen
EKD	Elektronisch Kinddossier
GDR	Group Decision Room
GGD	Gemeentelijke gezondheidsdienst
IGZ	Inspectie voor de Gezondheidszorg
IJZ	Inspectie jeugdzorg
IOOV	Inspectie Openbare Orde en Veiligheid
IPO	Interprovinciaal Overleg
ISt	Inspectie voor de Sanctietoepassing
ITJ	Integraal Toezicht Jeugdzaken
IvhO	Inspectie van het Onderwijs
IVS	Interactive Voting System
IWI	Inspectie Werk en Inkomen
JJI	Justitiële jeugdinrichting
LEA	Lokale Educatieve Agenda
MOgroep	Maatschappelijke Ondernemers Groep
OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
PO	Primair Onderwijs
RBA	Results Based Accountability
RMC	Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
RvdK	Raad voor de Kinderbescherming
SEGV	Sociaaleconomische gezondheidsverschillen
Spil	Spelen, Integreren en Leren
SZW	Sociale Zaken en Werkgelegenheid
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VO	Voortgezet Onderwijs
VSV	Voortijdig schoolverlaten
VVE	Voor- en vroegschoolse educatie
VVP	Voorzieningen voor Pleegzorg
VWS	Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
ZAT	Zorg- en adviesteam